

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VA SPORT ISHLARI VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTI

“VOKAL ANSAMBLI”

fanidan

O'QUV-USLUBIY MAJMUA

Bilim sohasi:	100 000 – Gumanitar soha
Ta’lim sohasi:	150 000 – San’at
Ta’lim yo‘nalishi	5151600 – Xalq ijodiyoti (“Vokal jamoalari rahbarlik”)

TOSHKENT – 2015

O‘QUV -USLUBIY MAJMUA

Ushbu o‘quv-uslubiy majmua “Vokal ansambli” fani bo‘yicha yaratilgan bo‘lib, unda mazkur fanning namunaviy va ishchi dasturlari, yakka (amaliy) mashg‘ulotlarning mavzulari, fan bo‘yicha testlar, glossariy, baholash mezonlari, ta’lim texnologiyalari, o‘quv qo‘llanma va darslik hamda majmuaga ta’lluqli barcha materiallarning elektron shakllari jamlangan.

Mazkur o‘quv-uslubiy majmua Xalq ijodiyoti (turlar bo‘yicha) bakalavriat ta’lim yo‘nalishi talabalari uchun mo‘ljallangan.

Tuzuvchi:

S.X.Muzafarova – “Vokal” kafedrasida katta o‘qituvchisi

Taqrizchilar:

Mirzayev Q.T – professor, O‘zDSMI

Muxammedova G.I. – O‘zDK, an’anaviy xonandalik va opera tayyorlov kafedrasida mudiri, dotsenti

O‘quv-uslubiy majmua O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Ilmiy kengashining 2014__ yil __ _____dagi ____ - sonli qarori bilan tavsiya etilgan.

O‘QUV- USLUBIY MAJMUA MUNDARIJASI

1. O‘quv dasturi.....	4
2. Ishchi dasturi.....	9
3. Ta’lim texnologiyasi.....	16
4. Masalalar, mashqlar tuplami.....	17
5. Testlar	33
6. Nazorat uchun savollar JN.ON.YAN.....	38
7. Tarkatma materiallari.....	39
8. Glossariy	92
9. Adabiyotlar ro‘yxati	93
10.Tayanch konspekt.....	93
11.Xorijiy manbalar.....	97

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM
VAZIRLIGI**

Ro‘yxatga olindi:	Oliy va o‘rta maxsus ta’lim
№ <u>BD-5151600-3.11</u>	vazirligining
201__ yil__	201__ yil “__” ____ – sonli
	buyrug‘i bilan tasdiqlangan

V O K A L A N S A M B L I

FANINING

O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100 000 - Gumanitar soha
Ta’lim sohasi:	150 000 - San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	5151600 - Xalq ijodiyoti (vokal jamoalariga rahbarlik)

Toshkent – 201__

Fanning o'quv dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi Kengashning 201__ yil "___" dagi "___" – sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.

Fanning o'quv dasturi O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutida ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

Muzafarova S.X– OzDSMI, «Vokal» kafedrası katta oqituvchisi.

Taqrizchilar:

Mirzayev Q.T – O'zDSMI, «Vokal» kafedrası professori.

Yormatov Sh – O'z.DK, "Xor dirijorligi" kafedrası professori.

Fanning o'quv dasturi O'zbekiston davlat san'at va madaniyat insituti Badiiy-o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (201__ yil "___" _____ dagi "___" – sonli bayonnoma).

Kirish

Vokal-xor jamoalari uchun malakali rahbar-tashkilotchilarni tayyorlashda mutaxassislik fanlari bo'yicha guruhli mashg'ulotlardan "Vokal ansambli" fani alohida o'ringa ega. "Vokal ansambli" fani bakalavr mutaxassislarni musiqiy qobiliyatini yanada rivojlantirish va kuylash mahorati san'ati ko'nikmalarini o'rgatishga asoslanadi. Ovozni to'g'ri qo'yilishi, nafas, erkinlik, kuylash apparati gigiyenasi bilan tanishish, shuningdek, vokal malakalarini egallash, jamoani ansambl bo'lib ijro etishga, bir-birini eshita olish, nafasdan, ritmdan, ohangdan to'g'ri foydalanish, ko'p ovozlik asarlarni o'zlashtirib targ'ibot qilish kunikmalarini o'rgatuvchi fandır.

Fanning maqsad va vazifalari

Vokal ansambli fanining maqsadi bo'lajak mutaxassislarning badiiy va estetik didini, kuylash imkoniyatlarini, musiqiy asarlarni qabul qilish qobiliyatini o'stirishdan, musiqiy asarlar shaklini o'rganish, o'zbek va chet el kompozitorlarining asarlarini ansambl bo'lib kuylay olish imkoniyatlarini, uslub va mazmunini rivojlantirishdan iboratdir. Vokal ansambli xor jamoasining bir bo'lagi bo'lib bunda xar bir ijrochi o'z o'rniga ega bo'lishi va ovoz imkoniyatlarini ko'rsata bilishi, yetakchilik qila bilishi kerak.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar

Vokal ansambli fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr guruhli ijrochilikning nazariy asoslari, yakkaxon va vocal guruhi ijrochiligining o'zaro uyg'unligi, jahonga mashxur va respublikaizdagi mavjud okal guruhlari, jo'rli a jo'rsiz ijro, ovoz tarbiyasini tashkil etish ysullari haqida tasavurga ega bo'lishi, vocal ansambli faoliyatini tashkil etishni, repetisiya jarayonlarini tashkil etishni, ovoz sozlash mashqlarini, o'z ijrosini boshqalar ijrosiga moslashtirishni, akademik va milliy xonandalikdagi ijro uslublarni, nafas olish mashqlarini, ijro jarayonida ovoz kuchini o'zgartirishni, repertuar tanlashni, sahna chiqishlariga tayyorlanish jarayonini bilishi va ulardan foydalana olishi zarur.

Asar mualliflari haqida ma'lumotlarni qidirib topish, fonoteka a audio youvlaridan samarali foydalanish, ovoz mashqlarini ijro etish, musiqiy asar ustida ishlash, ijro davrida muallif ko'rsatmalariga amal qilish, rahbar ko'rsatmasiga amal qilish, sahna madaniyatiga rioya qilish, yakkaxon sifatida va vocal ansamblida kuylash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi

Vokal ansambli fani asosiy ixtisoslik fanlaridan biri bo'lib,

2-8 semestrlarda o'qitiladi. Mazkur fan xor sinfi, dirijyorlik, vokal, xor solfedjiosi, aranjirovka, dirijyorlik amaliyoti kabi ixtisoslik fanlari bilan bog'liq bo'lib, yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishni talab etadi.

Fanning ilm fan va san'at sohasidagi o'rni

Vokal ansambli fani ilm fan va san'at sohasida alohida o'ringa ega. Talabalarni hamohang bo'lib kuylashlarida bu fan juda yaxshi natijalarga erishtiradi. Vokal ansamblida xor asarlari va kichik hajmdagi qo'shiqlar ham o'rgatilinadi. Ansambl bo'lib kuylashda talabalarda musiqiy eshitish qobiliyati yanada rivojlanadi. Bo'lajak vokal jamoalari rahbarlari mutaxassisligi uchun bu fan juda muhimdir.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot pedagogik texnologiyalar

Vokal ansambli fanining o'rganish jarayonida o'qitishning quyidagi yangi texnologiyalaridan foydalanish samaralidir: kompyuter, audio-video vositalaridan foydalanish, yangi asarlarni tinglash, asarlarni tahlil etish, ochiq darslarga qatnashish, ochiq hisobot kontsertlarini o'tkazish.

ASOSIY QISM: Fanga kirish

Asosiy qismda fanning mazmuni mantiqiy ketma-ketlikda keltiriladi. Vokal ansambli fanida mavzuiy mazmun-mohiyati, asosiy tushunchalar va ish mazmuni ochib berilgan. Bunda talabalarga DTS asosida yetkazilishi zarur bo'lgan vokal ansambli malakasi va ko'nikmalari to'la qamrab olingan.

Fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

Fan bo'yicha nazariy mashg'ulotlar namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Fanning amaliy mashg'ulotlari mazmuni

Vokal ansambli fanida bir necha ovoqli asarlar hamohanglikda o'rgatiladi. Amaliy mashg'ulotlarda asarlar har bir bo'lingan ovozlarga alohida o'rgatilib, so'ng barcha ovozlari birga kuylaniladi. Asarlarni kuylashda tiniqlikka, soflikka, interval va akkordlarni toza ijrosiga erishiladi. Dars jarayonida asarlarni duet, trio va kvartet bo'lib ijro etish ham talab etiladi.

Ijrochilikning nazariy-amaliy asoslari. Yakkaxon va vokal guruhi ijrochiligining o'zaro uyg'unligi. Jahonga mashhur va respublikamizdagi mavjud vokal guruhlari. Jo'rli va jo'rsiz ijro.

Kuylash ovozi tarbiyasini tashkil etish usullari. Xonandalik san'ati, jamoa ijrochiligi, xalq yo'lidagi ijro, estrada yo'lidagi ijro, klassik vokal ijrochiligi, xududiy ijrochilik, zamonaviy qo'shiqchilik ijrochiligi, jo'rsiz ijro, duet, trio, kvartet, kvintet, vokal va fortepiano ijrochiligining uyg'unligi.

Vokal ansambli faoliyatini tashkil etish. Ovoz sozlash mashqlari. Bir ovoqlik ustida ishlash, ko'p ovoqlik ustida ishlash, guruhlariga bo'lib ishlash, garmonik jo'rovoqlikdagi epizodik ko'p ovoqlik qo'shilgan bir turdagi ovozlari uchun duet yoki trio, garmonik tuzilmali, jo'r ovoqlik, epizodik ko'p ovoqlik qo'llanilgan har turdagi ovozlari uchun duet yoki trio, mustaqil ovozlari yo'nalishi yoki imitatsiyali polifoniya qo'llanilgan ansambl, a'kapella kuylash uchun ansambl.

Akademik xonandalikdagi ijro uslublari. Vokal – xor malakalari: nafas, talaffuz, artikulyatsiya, tovush atakasi, soz va ansambl talablariga mos ravishda kuylashni o‘zlashtirish. Ovoz kuchini o‘zgartirish. Tovush filirovkaga e’tibor berish. Ijroda dirijyorlik ko‘rsatmalariga amal qilish. Fonoteka va audioyozuvlardan samarali foydalanish. Yakkaxon sifatida va vokal ansamblida kuylash.

Vokal ansambli ijrochiligi an’analari. Bolalar vokal ansambli, ayollar vokal ansambli, erkaklar vokal ansambli, aralash vokal ansambli, jo‘rli va jo‘rsiz tarkibli vokal ansambli repertuarlari asosida asarlarni o‘zlashtirish.

Amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish mazmuni

Talabalar amaliy mashg‘ulotlarda vokal asarlarini ikki va uch ovozda kuylaydilar. Amaliy mashg‘ulotda tanlanadigan asarlar quyidagi prinsiplarga tayanadi: o‘zbek, rus va qardosh davlatlar va jahon kompozitorlarining turli shakldagi vokal asarlari va qo‘shiqlar fan uchun malaka hosil qildiruvchi (sof intonatsiya va unison, unilarning to‘g‘ri tallaffuzi, diksiya, kantilena, xususiy va umumiy ansambl, dinamik ifodaviylik), fanning mohiyatiga javob beruvchi bo‘lishi lozim.

Laboratoriya ishlarini tashkil etish bo‘yicha ko‘rsatmalar

Fan bo‘yicha laboratoriya ishlari namunaviy o‘quv rejada ko‘zda tutilmagan

Kurs ishini tashkil etish bo‘yicha uslubiy ko‘rsatmalar

Fan bo‘yicha kurs ishi namunaviy o‘quv rejasida rejalashtirilmagan

Mustaqil ta‘limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Chop etilgan dasrliklar, o‘quv qo‘llanmalar, mutaxassis va mashhur xonandalarning ilmiy maqolalarini o‘qishlari va u yerdagi ilg‘or fikr-mulohazalarni va tajribalarni amalga oshirishlari maqsadga muvofiq. Qo‘shiqning muallifi, uning ijodiy faoliyati, qo‘shiqning o‘ziga xos jihatlari va o‘zbek milliy musiqa madaniyatida tutgan o‘rni haqida bilib olishi zarur. So‘ngra qo‘shiqning so‘zlari uning mazmunini anglab yetmog‘i lozim. Keyinchalik qo‘shiq musiqasini, avval kuyini o‘rganishdan boshlaydi, so‘ngra garmoniyasi va fortepiano partiyasini o‘rganishi kerak. Shundagina talaba qo‘shiqning tabiati, mazmuni va xarakterini idrok etishi mumkin bo‘ladi.

Talabalar mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning amaliy (yakka) ijrochilik xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- vokal fani bo‘yicha bilimlarini kengaytirish, ijro yo‘llarini mukammal o‘rganish;
- vokal ijrochiligiga oid manbalarni to‘plash va ularni ijro qilishga erishish;
- amaliy (yakka) ijrochilik ko‘nikmasini mustahkamlash;
- hududiy musiqiy uslublarni bo‘yicha asarlarni janrlar asosida to‘plash;
- vazn asoslari, nota va she‘r matni ustida ish olib borish.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari

1. Ayollar vokal ansambli bilan ishlash.
2. Erkaklar vokal ansambllari bilan ishlash.
3. Bolalar ansambli repertuari va uni ustida ishlash.
4. Aralash vokal ansambli repertuari va uning ustida ishlash.

Dasturning informatsion-metodik ta'minoti

Vokal ansambli fanini o'qitishda multemedia jihozlaridan foydalanib, mavzular bo'yicha ishlab chiqilgan POWER POINT formatdagi jadvallardan, kompyuter, audio va video jihozlaridan foydalaniladi. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar davomida xorga oid tarqatma materiallar, slaydlar hamda ko'rgazmali qurollardan foydalaniladi. Bundan tashqari quyidagilar ham qo'llaniladi.

- didaktik materiallar tayyorlash;
- musiqiy-badiiy taxlil metodi;
- internet tarmog'i saytlari;
- taqqoslash-qiyoslash metodi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Sodiqov O. Vokal ansambli. O'quv qo'llanma -Musiq, T. 2005 y.
2. Sodiqov O. Vokal ansambli. O'quv qo'llanma- Musiq, T. 2006 y.
3. Jalilov M. Qo'shiqlar xrestomatiyasi 1,2 qism. O'qituvchi.T.,2002-2003 y.
4. Y.Dubravina. Pesni dlya estradnix vokalnix ansambley s soprovojdennyem, i bez soprovojdennyem. Uchebnoe posobie - Leningrad. 1978 g.
5. Pesni radiostantsii. Yunost .Vipusk. Uchebnoe posobie - Muzika. 1970 g.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Doga Ye. Izbrannie pesni. Sbornik-ML 1987 g.
2. Liricheskiye pesni. Sbornik -L, Muzika -1973 g.
3. Gladkov G. Pesni iz telefilmov. Sbornik -1980 g.
4. Pesni radio i kino. Vipusk. Sbornik -236, 240.
5. Spoyemte druzya . Vipusk 1. Sbornik - Muzika. 1980 g.

Internet saytlari

1. www.artist.uz
2. www.ziyonet.uz
3. www.edu.uz
4. www.jazz.ru
5. www.atmuzik.ru
6. [www.universalia.nov.ru / instruments](http://www.universalia.nov.ru/instruments).
7. www.muzik.uz

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT SAN‘AT VA MADANIYAT INSTITUTI

Ro‘yxatga olindi:

№ _____

201_ y. « __ » _____

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor

“ __ ” _____ 201_ yil

VOKAL ANSAMBLI
FANINING
ISHCHI O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100 000	–	Gumanitar coha
Ta‘lim sohasi:	150 000	–	San‘at
Ta‘lim yo‘nalishi:	5151600		Xalq ijodiyoti (vokal jamoalariga rahbarlik)

Toshkent – 2015

Fanning ishchi o'quv dasturi o'quv, ishchi o'quv reja va o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

S.X.Muzafarova – O'zDSMI, “Vokal” kafedrasida katta o'qituvchi

Taqrizchilar:

Q. T. Mirzayev – O'zDSMI, “Vokal” kafedrasida professori.

Sh. Yo. Yormatov – O'zbekiston davlat Konservatoriyasi professori.

Fanning ishchi o'quv dasturi “Vokal” kafedrasining 201__ yil “__” avgustdandagi “__” - son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri: _____ **Pirmatov SH.T.**

Fanning ishchi o'quv dasturi “Xalq ijodiyoti” fakultet kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2015 yil __ avgustdagi __-sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi: _____ **Jumayev S.S.**

Kelishildi: O'quv bo'limi boshlig'i _____ **O'rozov A.N.**

Kirish

Vokal-xor jamoalari uchun malakali rahbar-tashkilotchilarni tayyorlashda «Vokal ansambli» fani alohida o'ringa ega. Jamoani ansambl bo'lib ijro etishga, bir-birini eshita olish, nafasdan, ritmdan, ohangdan to'g'ri foydalanish, ko'p ovozlik asarlarni o'zlashtirib targ'ibot qilish masalalarini o'rganuvchi va o'rgatuvchi fandır.

O'quv fanining maqsadi va vazifalari

«Vokal ansambli» fanining maqsadi bo'lajak mutaxassislarning badiiy didini, kuylash imkoniyatlarini, musiqiy asarlarni qabul qilish qobiliyatini o'stirishdan, musiqiy asarlar shaklini o'rganish, uslub va mazmunini rivojlantirishdan iboratdir.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar

«Vokal ansambli» fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

- ko'pvozli ansambllar ijrochiligi, vokal ansambli turlari xaqida
- ovoz apparatini tuzilishi xaqida;
- qo'shiqchilik ovozlari va ularning uyfunligi xaqida **tasavvurga ega bo'lishlari**;
- ko'pvozli musiqa ijrochiligi san'ati namunalarini;
- kompozitorlik ijodiyotidan vokal ansambl asarlarini bilishi;

Talabalar fan mazmunini o'zlashtirish jarayonida quyidagilarni **bilishi va ulardan foydalana olishi**;

yakka va jamoaviy ijrochilik usullarini ko'rsata olish;

- ijro repertuarini tanlash, asarlarni tahlil etish, olingan nazariy bilimlarni amalda qo'llay bilishi;
- o'rganilgan vokal ansamblarini ifodali ijro eta olish;
- asarlarni musiqiy- vokal tahlil qila olish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak**.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

«Vokal ansambli» fani asosiy ixtisoslik fanlaridan biri bo'lib, 1-8 semestrlarda o'qitiladi. Mazkur fan xor sinfi, dirijyorlik, vokal, dirijyorlik amaliyoti kabi ixtisoslik fanlari bilan bog'liq bo'lib, yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot pedagogik texnologiyalar

«Vokal ansambli» fanining o'rganish jarayonida o'qitishning quyidagi yangi texnologiyalaridan foydalanish samaralidir: kompyuter, audio-video vositalaridan foydalanish, yangi asarlarni tinglash, asarlarni tahlil etish, ochiq hisobot kontsertlarini o'tkazish.

ASOSIY QISM

Vokal ansamblining ijro etish yo‘llari

Xonandalik san’ati, jamoa ijrochiligi, xalq yo‘lidagi ijro, estrada yo‘lidagi ijro, klassik vokal ijrochiligi, xududiy ijrochilik, zamonaviy qo‘shiqchilik ijrochiligi, jo‘rsiz ijro, duet, trio, kvartet, kvintet, vokal va cholg‘u ijrochiligining uyg‘unligi.

Janrlar tasnifi

Katta ashula janri, romans ijrochilik janri, folklor ijrochilik janrlari (lapar, o‘lan, yalla, mavsumiy va marosimiy qo‘shiqlari), yirik shaklda ijro janrlari (syuita, qasida, kontata, oratoriya, opera va h.k.), jahon va o‘zbek kompozitorlarining ijodiga mansub janrlar.

Musiqqa savodxonligi

Bir ovozlik ustida ishlash, ko‘p ovozlik ustida ishlash, guruhlariga bo‘lib ishlash, garmonik jo‘rovozlikdagi epizodik ko‘p ovozlik qo‘shilgan bir turdagi ovozlar uchun duet yoki tertset, garmonik tuzilmali jo‘r ovozli, epizodik ko‘p ovozli qo‘llanilgan har turdagi ovozlar uchun duet yoki tertset, mustaqil ovozlar yo‘nalishi yoki imitatsiyali polifoniya qo‘llanilgan ansambl, akapella kuylash uchun ansambl.

Vokal ansambli ijrochiligi an‘analari

Bolalar vokal ansambli, ayollar vokal ansambli, erkaklar vokal ansambli, aralash vokal ansambli, jo‘rli va jo‘rsiz tarkibli vokal ansambli repertuarlari asosida asarlarni o‘zlashtirish.

Amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Cholg‘u ansambli, xonandalar ansambli, jamoa tarkibi, ovoz sozlash, nafas olish va chiqarish uslublari, yoqimli va mayin tovush hosil qilish ustida ishlash, so‘z va bo‘g‘inlarni aniq ijro etish yo‘llari ustida ishlash, qo‘shiqning kuyini alohida va garmoniyasini alohida o‘rganish ustida ishlash, asarni bir butun musiqiy holatda ishlash va o‘zlashtirish ustida ishlash, repertuar tanlash, musiqa savodxonligi, vokal ijrochilik janrlari, vokal jamoalari faoliyati.

Mustaqil ishni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mustaqil ta‘lim mazmuni shundan iboratki, talabalar o‘zlari tanlagan kasblari bo‘yicha chop etilgan dasrliklar, o‘quv qo‘llanmalar, mutaxassis va mashhur xonandalarning ilmiy maqolalarini o‘qishlari va u yerdagi ilg‘or fikr-mulohazalarni va tajribalarni amalga oshirishlari maqsadga muvofiq. Talaba o‘rgana boshlagan qo‘shig‘ining muallifi, ijodiy faoliyati uning o‘ziga xos jihatlari

va o'zbek milliy musiqa madaniyatida tutgan o'rnini haqida o'qib, bilib olishi zarur. So'ngra qo'shiqning so'zlari uning mazmunini anglab yetmog'i lozim. Keyinchalik qo'shik musiqasini, avval kuyini o'rganishdan boshlaydi, so'ngra garmoniyasi va fortepiano partiyasini o'rganishi kerak. Shundagina talaba qo'shiqning tabiati, mazmuni va xarakterini idrok etishi mumkin bo'ladi.

Talabalar mustaqil ishini tayyorlashda muayyan fanning amaliy (yakka) ijrochilik xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- Vokal fani bo'yicha bilimlarini kengaytirish, ijro yo'llarini mukammal o'rganish;
- Vokal ijrochiligiga oid manbalarni to'plash va ularni ijro qilishga erishish;
- Amaliy (yakka) ijrochilik ko'nikmasini mustahkamlash bo'yicha ish olib borish;
- Hududiy musiqiy uslublar bo'yicha asarlarni janrlar asosida to'plash;
- Vazn asoslari, nota va she'r matni ustida ish olib borish;

“Vokal ansambli” fani bo'yicha soatlar taqsimoti

Semestr	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Hafta	18	18	18	18	18	18	10
Soat	2	2	2	2	2	2	2

ASOSIY QISM

O'quv materiallarining mazmuni

Amaliy mashg'ulotlar uchun tavsiya etiladigan taxminiy asarlar

Yakka mashg'ulotlar uchun tavsiyalar

Talabalar “Vokal ansambli” mashg'ulotlari mazmunida quyidagilarni o'rganadilar:

- vokal nafasi, ovoz tanchi, ovoz kantilenasini, ovoz harakatchanligi malakalarini vokal ansambli ijrochiligida qo'llash;
- ijrochilikda hamnafaslikka erishish;
- ijrochilikda zanjirli nafas malakasini qo'llashga erishish;
- vokal ansambl fortepiano yoki cholg'ular jo'rligida ansamblli ijro etish;
- asarlar ijrosida ovozlarning bir- biriga mutanosibligiga erishish;
- matnning birgalikda bir xil uslubdagi talaffuziga erishish;
- kuylash jarayonida asar ohangidagi interval va akkordlar tiniqligiga, sofligiga erishish;
- kuylash jarayonida ritmik, dinamik, temp ansambliga erishish;
- kuylash jarayonida ushbu malakalarni kursdan- kursga murakkablashib boruvchi asarlar mazmunida o'stirib borish.

2 kurs talabalari uchun taxminiy dastur

1. Chalg'in. O'zbek xalq qo'shig'i. Xotin-qizlar xori uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 26-bet.
2. Farg'ona yor-yori. O'zbek xalq qo'shig'i. Xotin-qizlar xori uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 27-bet.
3. Nazlana. Ozarbayjon xalq qo'shig'i. Xori uchun R.Shafaq moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 28-bet.
4. Vokaliz. S.Prokofev. J.Shukurov "Dirijyorlik" 29-bet.
5. Toshkentim (Bolalar xori uchun). A.Berlin musiqasi, J.Shukurov qayta ishlagan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 30-bet.
6. Buxoro. S.Barnoyev so'zi, H.Rahimov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 31-bet.
7. Ruboyi (jo'rsiz ayollar xori uchun). X.Dehlaviy so'zi, B.Umidjonov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 32-bet.
8. Ruboiy (a kapella). Umar Hayyom so'zi, B.Umidjonov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 34-bet.
9. Visla. Polyak xalq qo'shig'i. J.Shukurov "Dirijyorlik" 37-bet.
10. Navbahor. Shohismoil so'zi, R.Tursunov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 38-bet.
11. Ayting gullar (yakkaxon va xotin-qizlar xori uchun). Turob To'la so'zi, M.Leviyev musiqasi, xor uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 40-bet.
12. Istiqloq taronasi. Q.Mamirov so'zi va musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 43-bet.
13. O'zbekiston Respublikasining davlat madhiyasi. A.Oripov so'zi, M.Burxonov musiqasi. M.Jalilov "Qo'shiqlar xrestomatiyasi" 1-kitob 9-bet.
14. Jon O'zbekiston. A.Muxtor so'zi, S.Yudakov musiqasi. M.Jalilov "Qo'shiqlar xrestomatiyasi" 1-kitob 13-bet.

3 kurs talabalari uchun taxminiy dastur

1. Lo'li qiz ("Pari qishloq afsonasi" musiqali dramasidan). M.Bafoyev musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 51-bet.
2. Nido. F.Alimov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 55-bet.
3. Bo'ron allasi. A.Pleshchev so'zi, P.Chaykovskiy musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 58-bet.
4. Yoshlar ramziy qo'shig'i. A.Mansurov so'zi va musiqasi. Xor uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 72-bet.
5. Qabog'ing yaxshi (erkaklar xori uchun). A.Navoiy so'zi, B.Lutfullayev musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 73-bet.
6. Tomog'imga tekkizmay (bolalar xori uchun). U.Qurbonov so'zi, A.Mansurov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 75-bet.

7. Charx. O'zbek xalq qo'shig'i. Aralash xor uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 76-bet.
8. Bulbul kelib sayrasi. Xalq so'zi, B.Umidjonov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 77-bet.
9. Ho mayda. Xalq so'zi, B.Umidjonov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 79-bet.
10. Lahza-lahza. Furqat so'zi, Q.Mamirov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 80-bet.
11. Bir, ikki, uch. N.Norxo'jayev musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 84-bet.
12. Mehrjon (bolalar xori uchun). Qambar ota so'zi, F.Alimov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 85-bet.
13. Kim epchilu, kim chaqqon?! Anvar Obidjon so'zi, A.Mansurov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 89-bet.
14. Sumalak. P.Mo'min so'zi, F.Alimov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 93-bet.
15. Yetti qiz. P.Mo'min so'zi, A.Muxamedov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 97-bet.
16. Ozod vatan-obod vatan (bolalar xori uchun). N.Narzullayev so'zi, F.Alimov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 100-bet.
17. Hur Respublikam (bolalar xori uchun). X.Qayumov so'zi, A.Mansurov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 104-bet.
18. Hosil taronasi. T.To'la so'zi, M.Leviyev musiqasi. M.Jalilov "Qo'shiqlar xrestomatiyasi" 1-kitob 17-bet.

4 kurs talabalari uchun taxminiy dastur

1. Archa (bolalar xori uchun). N.Norxo'jayev musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 116-bet.
2. Baland shig'ib. Qoraqalpoq xalq qo'shig'i, Erkaklar xori uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 117-bet.
3. Onajonlar bayrami (bolalar xori uchun). N.Toshpo'lat so'zi, S.Boboyev musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 118-bet.
4. Yallama yorim. O'zbek xalq qo'shig'i, xor uchun J.Shukurov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 119-bet.
5. Go'zal yor (erkaklar xori uchun). Xalq so'zi, B.Umidjonov musiqasi. J.Shukurov "Dirijyorlik" 120-bet.
6. Hay yor-yor. O'zbek xalq qo'shig'i, xor uchun B.Umidjonov moslagan, partitura ovozlarini talabalar uchun J.Shukurov soddalashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 121-bet.
7. Bug'ma bilagim. O'zbek xalq qo'shig'i, xor uchun B.Umidjonov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 123-bet.
8. Shamol eshik ochadi. O'zbek xalq qo'shig'i, xor uchun B.Umidjonov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 125-bet.
9. Qizlarxon. O'zbek xalq qo'shig'i, xor uchun B.Umidjonov moslashtirgan. J.Shukurov "Dirijyorlik" 126-bet.

10. Qor yog‘ar (bolalar xori uchun). B.Isroil so‘zi, SH.Yormatov musiqasi. J.Shukurov “Dirijyorlik” 127-bet.
11. Yasha pari (erkaklar xori uchun). Qoraqalpoq xalq qo‘shig‘i, xor uchun B.Umidjonov moslashtirgan. J.Shukurov “Dirijyorlik” 128-bet.
12. Yomg‘ir yog‘aloq (xalq musiqasi). SH.Sa‘dulla so‘zi, S.Boboyev qayta ishlagan. J.Shukurov “Dirijyorlik” 129-bet.
13. Boshhoqlar. Z.Komilov so‘zi, Q.Mamirov musiqasi. J.Shukurov “Dirijyorlik” 131-bet.
14. Hormang qizlar. Zulfiya so‘zi, S.Kalanov musiqasi, K.Abdullayev qayta ishlagan. J.Shukurov “Dirijyorlik” 144-bet.
15. Qizlar va Obidaxon xori (“Muqimiy” musiqali dramadan). T.Jalilov musiqasi. J.Shukurov “Dirijyorlik” 147-bet.
16. Vodiy durdonasi. X.Sharipov so‘zi, G‘.Qodirov musiqasi. M.Jalilov “Qo‘shiqlar xrestomatiyasi” 1-kitob 22-bet.

3.”VOKAL ANSAMBLI” FANINI O‘QITISHDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASHNI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Fakultet, kafedra, o‘qitish bosqichi	O‘quv predmeti	O‘quv mashg‘uloti mavzusining o‘quv dasturidagi o‘rni
“Vokal jamoalariga rahbarlik” bo‘limi 2-4-kurs	“Vokal ansambli”	2 soat
Sana: _____	O‘quv guruhi – VJR Talabalar soni - _____ ta	O‘qituvchi: S.Muzaffarova
Mavzuning nomi		
Mashg‘ulot rejasi	1. Ovozlar bilan tanishish 2. Vokal ansambl haqida tushunchaga ega bo‘lish. 3. Ansambl bo‘lib ijro qilish. 4. Ansamblda ovozlarni tinglash.	
Asosiy atama va tushunchalar	Xor, vokal ansambli, dirijyor, melizm, kalit, janr, mashq, musiqa savodi, musiqa tarixi, musiqa shakli, nota, solist, solo, takt, temp, allegro, adajio.	
Adabiyotlar ro‘yxati	1. Vatan ko‘nglimizda. Qo‘shiqlar to‘plami. «O‘qituvchi», T., 1996 2. Oltin Sodiqov. Vokal ansambli. T., 2005 3. Oltin Sodiqov. Vokal ansambli. T., 2006 4. Vokalnoye ansambli. –M., 1964, 1967, 1981, 1982 g	
O‘quv mashg‘ulotining maqsadi	Ansambl bo‘lib ijro qilish, ovozlarni taqsimlab ularni alohida rang-barang holda tinglash, ijro mahoratini mukammal egallash, repertuarni boyitish.	

O'qituvchi oldidagi vazifa	- Vokal asarlari haqida tushuncha berish; - Ko'p ovozli va unison ijro haqida tushuncha berish; - Ovozlar to'g'risida tushuncha berish; - Badiiy ijro va ansambl bo'lib ijro qilish ko'nikmalarini hosil qilish; - Vokal ansambllari va xor jamoalarini boshqarish to'g'risida tushuncha berish;
O'quv faoliyatining natijalari	- Ansamblida ijro mahoratiga ega bo'lish; - Ovozlar haqida tushunchaga ega bo'ladi; - Jamoa ijrochiligida repertuar boyligi; - Ovozlarning taqsimlanishini o'rganadi; - Konsert tadbirlariga dastur tayyorlashni o'rganadi.
O'qitish metodlari va texnikalari	Amaliy, interaktiv, aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash.
O'qitish vositalari	Tarqatma materiallar, klavir, xor partiturasini, texnika vositalaridan foydalanish (kompyuter, dvd, audio va video tasmlar).
O'qitish sharoiti	Maxsus moslashtirilgan auditoriya

Ta'lim texnologiyasi

X.Sharipov so'zi, G'.Qodirov musiqasi "Vodiy durdonasi"

Mavzu	X.Sharipov so'zi, G'.Qodirov musiqasi "Vodiy durdonasi"
Maqsad va vazifalar	Vokal ijrochiligida, ayniqsa ansambl bo'lib ijro etganda to'g'ri tovush hosil qilish yo'llari, tovush hosil bo'lishidagi tana a'zolaridan to'g'ri foydalanish, pastki va yuqorigi registrlarda to'g'ri tovush hosil qilish va ovozni zo'rliqtirmaslik, ijro etish davomida nafasni to'g'ri olish, undan esa foydalanish muhimligi tushuntiriladi
O'quv jarayonining mazmuni	Tovush hosil qiluvchi rezonatorlar. Tovush hosil qilishda nafas olish va nafas chiqarish.
O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi	Metod: Og'zaki bayon, kuylab berish, fortepiano jo'rligida ijro etib berish. Forma: Amaliy. Vosita: Tarqatma materiallari, CD, DVD yozuvlar. Usul: Nota matnlari. Nazorat: Og'zaki, amaliy ijro, o'zini eshitish. Baholash: Adolatli. Oshkorlik. Rag'batlantirish.
Kutiladigan natijalar	O'qituvchi: O'rgatilayotgan asarning umumiy diapozoni ma'lumot beriladi. Ovoz partiyalarida asar qisqa vaqt ichida barcha talaba tomonidan o'zlashtirishga erishadi. Ijrodagi ovoz zo'rliqlari to'g'rilanib, bartaraf etib boriladi. Ovoz rezonatorlaridan aktiv va to'g'ri foydalanilayotganligi nazorat qilinadi. Talabalarning mahoratini rivojlantirib, ijroning sifati yaxshilanadi. Mashg'ulot davomida talabalarning faolligi oshiradi va qiziqish uyg'otadi. Dars yakunida talabani baholaydi. O'z oldiga qo'ygan maqsadga erishadi. Talaba: Ansambl bo'lib ijro etish ko'nikmasiga ega bo'ladi. Forteplano bilan ijro etganda chalinayotgan asarning garmoniyasini eshitadi. Har bir ovoz o'z partiyasini kuylashga, ovoz rezonatoridan va to'g'ri nafas olish va undan foydalanish ko'nikmasiga ega bo'ladi. Ansambl ijrosida badiiylik rivojlanadi, eslab qolish qobiliyati kuchayadi. Ijro etish jarayonidagi

	xatoliklarini eshitishni o'rganadi. O'rganayotgan asarlarini mualliflari bilan tanishib, asarning mazmun mohiyatini tushunib ijro etishni o'rganib boradi.
Kelgusi natijalar	O'qituvchi: Vokal xor asarini ovoz partiyalarini yakka tartibda ijrosini o'zlashtirish va mashd'ulot davomiga tadbiq etish, takomillashtirish, o'z ustida ishlash, asarni hayotiy voqealar bilan bog'lash. O'zining pedagogik va metodik mahoratini oshirish. Talaba: Amaliy ijro asosida nota matnlari bilan mustaqil ishlashni o'rganish, o'z ijrosini jamoa ijrosiga moslashtirish. Shu asar asosida qo'shimcha materiallarni topish, ularni tahlil qilish. Ko'nikma va malakalarni hosil qilish.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiyalar

1. Vokal ansambli ijrochiligiga oid uslubiy va notali adabiyotlar bilan tanishib borish.
2. Repertuar jamlash.
3. Badiiy jamoalar faoliyatidan ijodiy foydalanish.
4. Namunali jamoalar ijrosidagi audio va video yozuvlar to'plash.
5. Notadan o'qish ustida ishlash.

“Vokal ansambli” fanidan talabalar bilimini reyting tizimi asosida baholash mezonlari.

“Vokal ansambli” fani bo'yicha reyting jadvallari, nazorat turi, shakli, soni hamda har bir nazoratga ajratilgan maksimal ball, shuningdek joriy hamda yakuniy nazoratlarining saralash ballari haqidagi ma'lumotlar fan bo'yicha birinchi mashg'ulotda talabalarga e'lon qilinadi.

Fan bo'yicha talabalarining bilim saviyasi va o'zlashtirish darajasining Davlat ta'lim standartlariga muvofiqligini ta'minlash uchun quyidagi nazorat turlari o'tkaziladi:

- **joriy nazorat (JN)** - talabaning fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Joriy nazorat fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda amaliy mashg'ulotlarda amaliy ijro uy vazifalarining bajarilishini nazorat qilish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkazilishi mumkin;

- **yakuniy nazorat (YAN)** - semestr yakunida muayyan fan bo'yicha amaliy ko'nikmalarni talabalar tomonidan o'zlashtirish darajasini baholash usuli. Yakuniy nazorat asosan o'rganilgan musiqiy asarlar bo'yicha konsert dasturini namoyish qilish orqali baholanadi.

JN o'tkazish jarayoni kafedra mudiri tomonidan tuzilgan komissiya ishtirokida muntazam ravishda o'rganib boriladi va uni o'tkazish tartiblari buzilgan hollarda, **JN** natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda **JN** qayta o'tkaziladi.

Oliy ta'lim muassasasi rahbarining buyrug'i bilan ichki nazorat va monitoring bo'limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida YAN ni o'tkazish jarayoni muntazam ravishda o'rganib boriladi va uni o'tkazish tartiblari buzilgan hollarda, YAN natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda YAN qayta o'tkaziladi.

Talabaning bilim saviyasi, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi.

"Ansaml sinfi" fani bo'yicha talabalarning semestr davomidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi 100 ballik tizimda baholanadi.

Ushbu 100 ball baholash turlari bo'yicha quyidagicha taqsimlanadi: Y.N.-30 ball, qolgan 70 ball esa J.N.ga taqsimlanadi.

Ball	Baho	Talabalarning bilim darajasi
86-100	A'lo	Xalq cholg'ulari to'g'risida aniq tasavvur va bilimga ega bo'lish, Xulosa va qaror qabul qilish. Ijodiy fikrlay olish. Mustaqil mushohada yurita olish. Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Bilish, ijro etish. Tasavvurga ega bo'lish.
71-85	Yaxshi	Mustaqil mushohada qilish. Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Bilish, ijro eta bilish. Tasavvurga ega bo'lish.
55-70	Qoniqarli	Mohiyatini tushuntirish. Bilish, ijro eta bilish Tasavvurga ega bo'lish.
0-54	Qoniqarsiz	Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik. Bilmaslik. Ijro qila olmaslik.

Fan bo'yicha saralash bali 55 ballni tashkil etadi. Talabaning saralash balidan past bo'lgan o'zlashtirishi reyting daftarchasida qayd etilmaydi.

Talabalarning o'quv fani bo'yicha mustaqil ishi joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar jarayonida tegishli topshiriqlarni bajarishi va unga ajratilgan ballardan kelib chiqqan holda baholanadi.

$$V \cdot O'$$

Talabaning fan bo'yicha reytingi quyidagicha anikdanadi: $K =$

$$100$$

bu yerda: V- semestrda fanga ajratilgan umumiy o'quv yuklamasi (soatlarda); O' - fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi (ballarda).

Fan bo'yicha joriy va oraliq nazoratlarga ajratilgan umumiy ballning 55 foizi saralash ball hisoblanib, ushbu foizdan kam ball to'plagan talaba yakuniy nazoratga kiritilmaydi.

- Joriy JN turlari bo'yicha 55 ball va undan yuqori ballni to'plagan talaba fanni o'zlashtirgan deb hisoblanadi va ushbu fan bo'yicha yakuniy nazoratga kirmasligiga yo'l qo'yiladi.

- Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq to'plagan ballari yig'indisiga teng.

- JN va YAN turlari kalendar tematik rejaga muvofiq dekanat tomonidan tuzilgan reyting nazorat jadvallari asosida o'tkaziladi. YAN semestrning oxirgi 2 haftasi mobaynida o'tkaziladi.

- JN nazoratlarda saralash balidan kam ball to‘plagan va uzrli sabablarga ko‘ra nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, so‘nggi joriy nazorat uchun esa yakuniy nazoratgacha bo‘lgan muddat beriladi.

- Talabaning semestrda JN turlari bo‘yicha to‘plagan ballari ushbu nazorat turlari umumiy balining 55 foizidan kam bo‘lsa yoki semestr yakuniy joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlari bo‘yicha to‘plagan ballari yig‘indisi 55 balidan kam bo‘lsa, u akademik qarzdor deb hisoblanadi.

- Talaba nazorat natijalaridan norozi bo‘lsa, fan bo‘yicha nazorat turi natijalari e‘lon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekaniga ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekanining taqdimnomasiga ko‘ra rektor buyrug‘i bilan 3 (uch) a‘zodan kam bo‘lmagan tarkibda apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

- Apellyatsiya komissiyasi talabalarining arizalarini ko‘rib chiqib, shu kunning o‘zida xulosasini bildiradi.

- Baholashning o‘rnatilgan talablar asosida belgilangan muddatlarda o‘tkazilishi hamda rasmiylashtirilishi fakultet dekani, kafedra mudiri, o‘quv-uslubiy boshqarma hamda ichki nazorat va monitoring bo‘limi tomonidan nazorat qilinadi.

Talabalar JN dan to‘playdigan ballarning namunaviy mezonlari

№	Ko‘rsatkichlar	JN ballari				
		Maks.	1-JN	2-JN	3-JN	4-JN
1	Darslarga qatnashganlik va o‘zlashtirishi darajasi.	17	0-4	0-4	0-4	0-5
2	Amaliy mashg‘ulotlardagi faolligi, ijodiy jarayonlardagi mahorati.	18	0-4	0-4	0-5	0-5
3	Mustaqil ta’lim topshiriqlarining o‘z vaqtida va sifatli bajarilishi.	17	0-4	0-5	0-4	0-4
4	Ijodiy jarayondagi repertuarlarning ijro sifati. Tashkilotchiligi.	18	0-5	0-5	0-4	0-4
Jami JN ballari		70	17	18	17	18

YAN konsert dasturi ijrosi natijasiga qarab maksimal 30 ball orqali baholanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

3. Ogorodnev. Vospitanie pevtsa v samodeyatel'nom ansamble. Muzika UKR, 1980
4. Vokalnoye ansambli. –M., 1964, 1967, 1981, 1982 g.
5. Pesni dlya estradnix ansambley s soprovojdением i bez soprovozdeniya fortepiano. Sostavitel Y.Dubravin.
6. Spoemte družY. Vipusk X. M., 1989
7. Dunevskiy I. Gorodskie sveti.
8. Doga. Izbranniye pesni. M., 1985
9. Schastya tebe, zemlY. M., 1985
10. Vatan ko'nglimizda. Qo'shiqlar to'plami. «O'qituvchi», T., 1996
11. Oltin Sodiqov. Vokal ansambli. T., 2005
10. Oltin Sodiqov. Vokal ansambli. T., 2006

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. Karimov I. Erishgan marralarimizni mustahkamlab, islohotlar yo'lida izchil borish-asosiy vazifadir. «O'zbekiston», T., 2004
2. Karimov I. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimiz, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. «O'zb-n», T., 2004
3. Karimov I. O'zbekskiy narod nikogda i ni otkogo ne budet zaviset. «O'zbekiston», Toshkent, 2004
4. Karimov I. O'zbekiston demokratik taraqqiyotning yangi bosqichida. «O'zbekiston», Toshkent, 2005

4. Masalalar, mashqlar to'plami

VOKAL ANSAMBLI JAMOASIDA OLIB BORILADIGAN MASHQLAR

Bolalarning ovozini voyaga etkazish uchun tayyorgarlik ko'nikmalarini hosil etish faqat qo'shiqlar bilangina emas, balki maxsus mashqlar orqali ham amalga oshiriladi. Pedagogik tajribada vokal ansambli mashqlari xonandalarning ashula aytish mahoratlarini tarbiyalashga yordam beradi.

Bu mashqlar ansambl rahbari tomonidan uzluksiz ravishda o'tkaziladi. Mashg'ulot o'tkazish vaqti rahbarning o'zi tomonidan belgilanadi. Bunday vokal-ansambluyushmasi ijrochilik mahorati, uning tayyorgarligi hamda vokal texnik darajasini qay holatda ekanligi muhim bo'lib, mashqlar 10-15 daqiqadan to 30-40 daqiqagacha davom etadi.

Mashqlar turli maqsadlarni ko'zlaydi: ovozni shakllantirish, diapazon (ovoz hajmi)ni kengaytirish, nafas olish yo'llarini to'g'rilash, sof talaffuz, ovoz registrlari chegarasini tekislash, eshitish qobiliyatini rivojlantirish va boshqalar. Bu mashqlar xonandalarning ijroda vokal–texnik usullarini o'zlashtirib olishga yordam beradi.

Odatda, mashg'ulotlar oddiy mashqlardan boshlanadi. Ijro etiladigan mashqlar diapazoni tertsiya, kvarta yoki kvinta intervallar doirasida qulay tessitura, o'rtacha tezlik va dinamik tuslarda *mf* ijro etiladi.

Shu yo'sinda vokal texnik mashqlar murakkablashib, bir ovozli mashqlardan ikki ovozlikka, so'ngra polifonik va gomofonik ulubida yozilgan mashqlarga o'tiladi. Mashqlarni vokal-ansamblregistrining o'rta tovushlaridan boshlash tavsiya etiladi. Bunda ijro mayin, engil, nafas olish yo'llari esa erkin holda bo'lishi kerak. Mashg'ulot davomida xonandalarning ovoz yo'llari bilan eshitish qobiliyatini rivojlantirishga ahamiyat berish kerak. Agar ijroda ohangdorlik buzilsa, u holda rahbar buning sababini aniqlashi lozim. Bu nuqsonni bartaraf etish uchun rahbar sof tovush taratadigan joylarni past tovush bilan qulay registrda, ba'zan so'zsiz ijro ettirishi lozim.

Xonandalarda sof tovush taratish qoidalari quyidagi holatlarda buziladi:

- a) xonandalar tovushlarning baland-pastligini ilg'ab ololmaganda;
- b) xonandalar nafas olish qoidalariga rioya qilmaganlarida;
- v) xonandalarning eshitish qobiliyatlari yaxshi rivojlanmagan bo'lsa;
- g) xonandalarning tovush chiqarish yo'llari xastalanganda va charchagan holatida.

Bunday holatlarda xonanda bilan 10-15 daqiqa yakka tarzda mashg'ulot o'tkazilsa ijobiy natijaga erishish mumkin. Bu mashg'ulotlarning uslubiyoti quyidagi ishlardan iborat:

Birinchi navbatda xonanda ovozinig diapazonida sof ijro etadigan tovushlarning aniqlash kerak. Asta-sekin sof musiqiy talaffuzdagi tovushlarga yonidagi tovushlar qo'shiladi. Bola ularning to'g'ri eshitish hamda uni ovozi bilan aniq takrorlab bayon qilish kerak. Shu yo'sinda uning tovush diapazoni kengayadi va sof kuylash ko'nikmalari hosil bo'ladi.

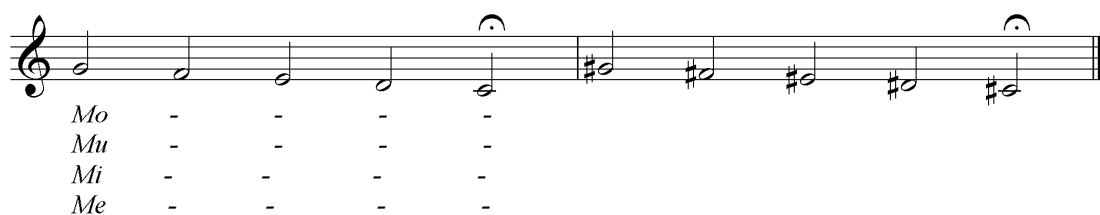
Musiqiy talaffuzning sofliqi registr qulayligiga ham bog'liq: yuqori registrda o'rta registrga ko'ra tovushlarni musiqiy talaffuz etish ancha murakkab hisoblanadi. Shu sababli yuqori registrdagi murakkab joylarni mashg'ulot davomida bir oktava past ijro etib musiqiy talaffuz sofliqiga erishish mumkin. Sof musiqiy talaffuzga erishishga quyidagi usullar yordam beradi: mayin va ohista tovushda ijro-*mp* yopiq og'iz bilan ijro; "u" unli tovush bilan ijro; jo'rsiz ijro.

Mashqlarni befarqlik bilan ijro etmasdan, balki tinglash va ijro apparati ishini nazorat etgan holda bajarish tavsiya etiladi. Odatda, vokal-ansamblmashg'ulotlarida ansamblasarlari, shuningdek, dasturdagi musiqa asarlaridan foydalaniladi.

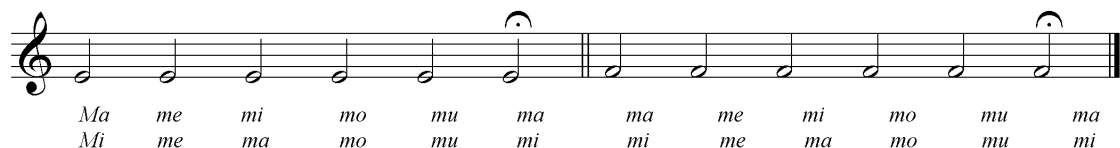
VOKAL ANSAMBLI MASHQLARI

1. Mashqlar shoshilmasdan, cho'ziq, bir nafasda ijro etiladi. Oxirgi tovush zanjirsimon nafasda cho'zilib turiladi va xormeyster ishorasiga qarab to'xtatiladi.

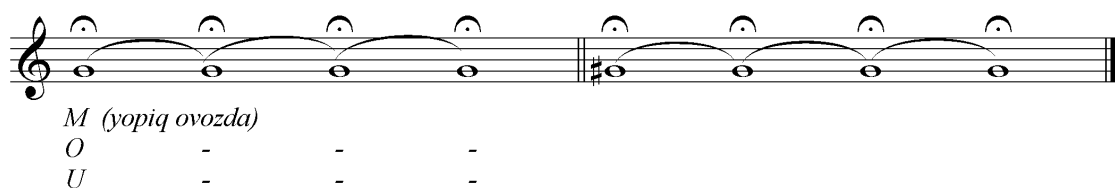
Turli unli tovushlardan iborat bo'g'inlar bir xil va yuqori pozitsiyada jaranglashini kuzatish lozim.

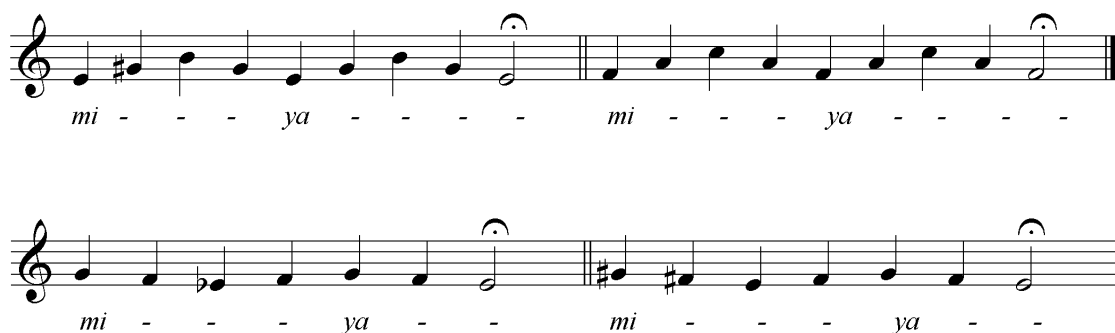
2. Bir tovushdan musiqiy talaffuzning aniqligini yaxshilash uchun mo'ljallangan mashqlar tovushni cho'ziqligi va engilligini ta'min etadi.

3. Zanjirsimon nafas olish usulini paydo qilish uchun mashqlar. Mashqlar yopiq va turlicha unli tovushlar bilan bajariladi. Rahbar o'z istagi bilan tovush kuchini o'zgartirishi mumkin. Masalan:

4. Keng nafasni rivojlantirish, jag' mashqlarini yumshatish, «i», «ya» tovushlari kabi unilarni to'g'ri shakllanishi uchun mashqlar.

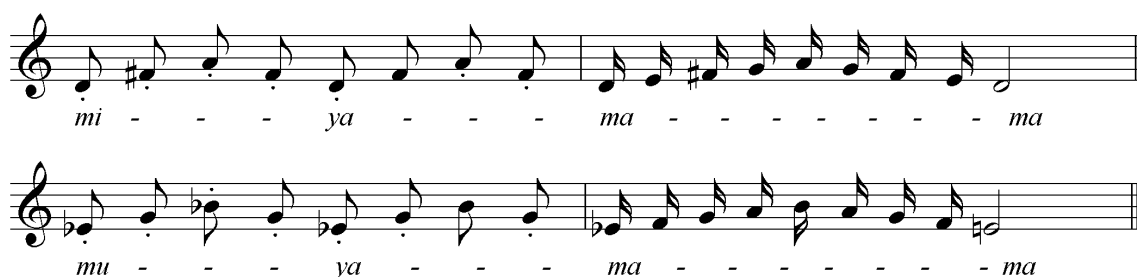
5. Keng nafasni rivojlantirish uchun mashqlar.

Do major gammasini yuqoridan pastga ijro etish. Asosi «Do» toni yangi tovush bilan almashtirish rahbarga yuqori pozitsiyadagi ko'nikmalarni o'rgatishda yordam beradi. Yuqori tovush o'z navbatida past tovush singari bir nafasda ijro etilmaydi.

Bu o'rinda pastki registrdan tovushni yuqori pozitsiyada musiqiy talaffuz bilan ijro etish kerak. Bunda quyi pardani yuqori pozitsiyada ijro etish bilan ta'minlanadi.

6. Kuylash vaqtida < va > ko'nikmalarning almashuvi xonandalar ovozinin ravonligi, harakatchanligi va engiligini uyg'unlashuviga yordam beradi. Sakkiztalik notalarni *staccato* ko'nikmalari bilan ijro etganda nafas tekis bo'lishi lozim.

7. Keng nafasni rivojlantirish va musiqiy talaffuzning sofligini yaxshilash uchun mashqlar.

Ikki qismdan iborat mashq: MA, MO, MI va ME, MU, MA bir nafasda ijro etiladi.

8. Mashqni avvalo sekin tempda ijro etish kerak. Qachonki ijro mustaqil bo'lganda, tempni asta-sekin tezlatish mumkin. Mashq ijrosi ansamblovozinin engil bo'lishiga, musiqiy talaffuzning sofligiga yordam beradi. Bunda sakkiztalik notalar *staccato* uslubida bir nafasda ijro etilishi kerak.

Da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da, da
 Di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di, di
 Do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do, do
 Du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du, du

9. Musiqiy talaffuzni rivojlantirish uchun mashqlar.

Do, re, mi, fa, sol, lya, si, do, do, si, lya, sol, fa, mi, re, do.

do, do, re, re, mi, mi, fa, fa, - - - - -

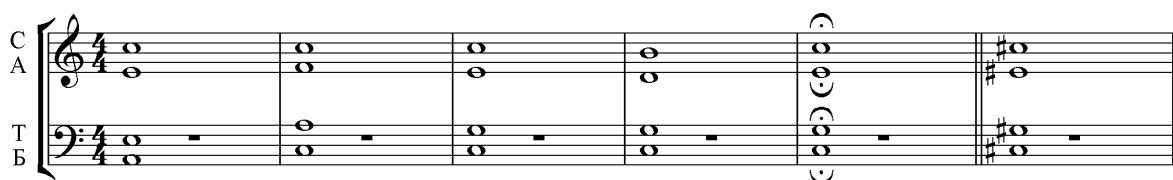
do, do, do, re, re, re, mi, mi, mi, fa, fa, fa, - - - - -

do, do, do, do, re, re, re, re, mi, mi, mi, mi, - - - - -

do, do, do, do, si, si, si, si, lya, lya, la, lya, sol, sol, - - - - -

nonlegato
 mi me ma mo mu, mi me ma mo mu, mi me ma mo mu
 mi me mi mo mu, ma me mi mo mu, ma me mi mo mu

10. Kichik sekunda intervalining sofligini yaxshilash uchun mashqlar. Bu mashqni yuqori pozitsiyada bir nafasda ijro etish kerak.

13. Artikulyatsiya apparatining mushaklarini bo'shatish va xonanda lablarining faoliyatini oshirish uchun mashqlar.

VOKAL ANSAMBL SOZI USTIDA ISHLASH

Vokal ansambli sozi - bu interval va akkordlarning to'g'ri, sof musiqiy talaffuz etishdir. Vokal ansambli ishtirokchilarining intervallarni tiniq, sof ijro

etish melodik (gorizontal) sozi, interval va akkordlarni birgalikda ijro etish esa - garmonik (vertikal) sozi deb ataladi. Kichik yoshdagi bolalar xori degan bo'limda soz ustida ishlash masalalari aniq ko'rsatilgan. Vokal ansambli sozi ustida olib boriladigan ishlar xonandalarning musiqaviy va ashula aytish ko'nikmalariga oid eshitish qobiliyatlarini rivojlantirish usullari bilan yaqin bog'langan.

Musiqaviy eshitish qobiliyati - bu berilgan kuyni aniq, ravshan qaytara bilish. Ashula aytish ko'nikmalariga oid eshitish qobiliyati esa, bu tovushni paydo bo'lish shakllari, yuqori pozitsiyadagi kuylash va ovoz tusini to'g'ri ifodalash.

Ashula aytish ko'nikmalariga oid eshitish qobiliyatini rivojlanishiga qo'shiq aytish va solfedjio mashqlarini bajarish orqali erishish mumkin.

Buning uchun mashqlar sifatida musiqa namunalarini quyidagicha kuylash juda foydali. Vokal ansambli rahbari yosh xonandalardan mashqning birinchi qismini ijro etishni iltimos qiladi. Keyingi qismining kuyini esa rahbarning ko'rsatmasi bilan ovoz chiqarmasdan (ichida) ijro etishni tasavvur qiladi va bir necha vaqtdan keyin rahbarning talabiga binoan to'liq ovoz bilan kuylashda davom etishadi. Shunday qilib, xonandalarning uyg'unlikda kuylash va ichki eshitish qobiliyati kuchayadi.

Masalan:

Vokal-ansambl jamoasi garmonik tovushlarni eshitish qobiliyati rivojlanishiga katta ahamiyat berishi lozim. Bunday imkoniyatlar ko'p ovozli asarlarni ijro etganda paydo bo'ladi.

Bir ovozli asarlarni yaxshi o'zlashtirgandan keyin xonandalarga ikki ovozli qo'shiqlar o'rgatiladi.

Ko'p ovozli ijrochilik malakalari rivojlangan sari mashqlar va asarlar dasturi ham murakkablashishi tavsiya etiladi.

Vokal ansambli sozi sof va tiniq chiqishi uchun xonandalarni to'g'ri ashula aytish san'atiga doir qonuniyat va qoidalarga rioya qilish ruhida tarbiyalash lozim. Bunda yaxshi nafasda, yuqori qo'shiqchilik pozitsiyasida kuylashni xonandalarga o'rgatiladi. Vokal ansambli sozi asarlarning o'ziga xos xususiyatlariga bog'liq.

Shuning uchun soz ustida olib boriladigan ishlar har bir musiqaviy manbaga taalluqlidir. Ayrim asarlar noqulay tonalliklarda yozilgan bo'ladi. Bunday paytlarda rahbar asarni qulay tonalliklarga o'zgartirishi mumkin yoki mashg'ulot davomida qulay tonallikda asar ustida ishlab, kontsertda esa o'zini asl (original) tonallikda ijro etishi mumkin. Garmonik sozning tiniqligi ovozlarni qulay sadolanishiga yordam beradi.

Vokal ansambli guruhida bir necha marta qaytariladigan yoki cho'zimli tovushlar uchraganda ohangni uyg'unligiga ahamiyat berish lozim. Chunki bunday paytlarda ijrochilar kuylayotgan tonallik pardalaridan chiqib ketishlari mumkin.

Katta va kichik sekunda intervalining kuylash talaffuziga alohida e'tibor beriladi. Rahbar gamma va intervallarni kuylashda musiqiy talaffuz qonunlariga rioya qilishi kerak.

Tez hamda sekin tempdagi asarlarni ijro etishda musiqiy talaffuzning uyg'unligiga erishish qiyin. Qo'shiqlarda ohangdoshlik paydo bo'lishi uchun tez tempdagi asarlarni sekin tempda va aksincha sekin tempdagi asarlarni tez tempda o'rgatish yaxshi natijalarga olib keladi. Asarlarning dinamik turlari ham sozning sofligiga ta'sir etadi. Kuchli va jarangdor ijroda eshitish qobiliyati pasayadi, uyg'unlik paydo bo'ladi. Ovoz hajmining yuqori qismlarida kuylash ham sozning tiniqligiga ta'sir ko'rsatadi. Rahbar shu qiyin joylarni bolalarga ovoz hajmini qulay qismlarida o'rgatib, ijroda asarning asl nusxasiga amal qilishi tavsiya etiladi.

Yangi asarni o'rganish davrida xonandalar o'z ansamblpartiyalarini yaxshi o'zlashtirishlari kerak. Xonandalarni doimo jo'rsiz qo'shiqlarni ijro etishga o'rgatish kerak. Bu ularda musiqaviy va ashula aytish ko'nikmalariga oid eshitish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

ANSAMBL TUYG'ULARINI SHAKLLANTIRISH

Vokal ansambli - ansambl ijrosidagi tarkibiy qismlarning uyg'unligi va ohangdoshligidir. Vokal ansambli ansambli xususiy va umumiy bo'ladi.

Xususiy ansambl - bu har bir guruhning muttasilligidir.

Umumiy ansambl - ansamblguruhleri o'rtasidagi ohangdoshlik, ya'ni butun xorning ansambli.

Vokal ansambli ijrosida ansambl turli tarkibiy qismlardan iborat:

1. Unison ansambl (bir ovozli ijrodagi ansambl, bunda ovozlarning dinamik, tembr, usul va temp birligi);
2. Dinamik ansambl (ovozlar sadosining bir xil tus olishi);
3. Usul ansambli (ijro etilayotgan asarning usulini xonandalar tomonidan bir xilda his etilishi);
4. Temp ansambli (asarning bir xil tezlikda ijro etilishi);
5. Tembr ansambli (ovoz tusining bir xilligi);
6. Musiqiy talaffuz ansambli (xordagi barcha guruhlarini sadolanishi);
7. Garmonik ansambli (akkordlardagi barcha tovushlarni ohangdoshligi);
8. Yakkanavoz ijro bilan ansamblo'rtasidagi ansambl (yakkanavoz ijroning erkinligini ta'minlashda ansamblguruhlarining ijrosi bosimli bo'lishdan qochish kerak).

Vokal ansambli ijrosi tarkibiy qismlarining mukammalligi jamoa ishi jarayonida paydo bo'ladi. Vokal ansambli ansambli soz, talaffuz va nyuansga rioya qilishga yordam beradi. Yuqorida ko'rsatilgan ansamblijroning turli tarkibiy qismlarning uyg'unligiga har bir ansamblguruhi sadosining birligi bilan erishadi. Bunda xonandalar o'zlarini hamda bir-birlariga qo'shib kuylashlariga katta ahamiyat beriladi. Mashq sifatida zanjirsimon nafasda unison usulida ijro etiladigan kuylardan foydalanish mumkin.

Ritmik ansambllar ustida ishlaganda xonandalarda asar sur'ati hamda kuchli va kuchsiz metr hissalarini takomillashtirilishini tarbiya qilish lozim. Ijrochilar qo'shiqni baravariga boshlab, baravariga tamomlash va to'g'ri nafas olishlarni o'rganishlari kerak. Asar har xil tempda yozilgan bo'lsa, boshidagi yangi tempni ilib olishga xonandalarni o'rgatish lozim. Sekin tempdan tez tempga o'tganda nafasni yangi, tez tempda olish kerak va aksincha. Tez tempdan sekin tempga o'tganda nafasni yangi sekin tempda olish maqsadga muvofiq.

Ovoz sadolari tusining ansambli *f, mf, mp, p* nyuanslari ustida ishlaganda amalga oshiriladi. Undan keyin nyuanslarda ansamblga erishish uchun mashqlarga o'tish mumkin. Dinamik tuslar ansambli ustida ish olib borganda rahbar quyidagilarni bilishi kerak: har bir jamoa o'ziga xos ovoz imkoniyatiga ega, sadoning kuchi tabiiy va erkin yangrashi kerak.

Polifonik asarlarda asosiy ohangni kuylayotgan ovozlarning yordamchi ovozlarga nisbatan ravshanroq va yorqinroq yangraydi.

Garmonik uslubda yozilgan asarlarda esa ovozlarning bir xil dinamik tusda ijro etiladi.

Gomofonno - garmonik asar ijro etilganda esa asosiy kuyni ijro etgan ovozlarning ajratiladi.

TALAFFUZNING SHAKLLANTIRISH

Qo'shiq ijro etganda so'z talaffuzining aniq va to'g'ri bo'lishiga katta ahamiyat beriladi. Aniq talaffuz musiqa mazmunini yoritishda eng muhim badiiy ifoda vositalaridan biri hisoblanadi.

Bolalar ansambluyushmasining dastlabki faoliyatida so'zlarni noto'g'ri talaffuz qilish, nutq organlarini (lab, til, va h.) yaxshi ishlata bilmaslik singari kamchiliklar uchrab turadi. Shu kabi kamchiliklar tovush sifatiga ta'sir ko'rsatadi. Til tutilishi va labning kam harakatchanligi, og'izning noto'g'ri ochilishi, pastki jag'ning, bo'yin va yuz mushaklarining qotib qolishi singari nuqsonlar talaffuzning noaniqliligiga sabab bo'ladi. Shunga ko'ra, buning oldini olish uchun zarur mashqlardan foydalaniladi. Ish jarayonida faqat mashqlargina emas, balki dasturdagi mavjud asarlarni, undagi ayrim parchalarni bir yoki bir necha bo'g'inlarda ijro etish kerak. Bo'g'inlarni tanlash rahbar qo'ygan aniq masalalarga bog'liq. Vokal talaffuzi ustida ishlaganda undoshlarni cho'zmaslik va qattiq talaffuz qilmaslik tavsiya etiladi. Matnni ajratish va ta'kidlash vaqtida bu usuldan to'liq foydalanish mumkin. Undoshlarni cho'zmasdan, tushunarli va aniq talaffuz etish kerak. Vokal talaffuzi nutq talaffuzidan ajralib turadi. Qo'shiq ijrosida undoshlarning bo'g'in oxiridan keyingi bo'g'in boshiga ko'chish qoidasi mavjud.

Masalan: «Paxtaoydan assalom» iborasi shunday ijro etiladi: «Pa-xta-oy-da-na-ssa-lo-m» yoki «Hoy ishchilar, ezilgan mehnatchilar» iborasini shunday ijro etish lozim: «Ho-yi-shchi-lar, e-zi-lga-nme-hna-tchi-lar» va h.

«Y»-undoshli tovushlar guruhiga mansub bo'lib, u undoshlarni talaffuz qilish qoidasiga ko'ra ijro qilinadi. Undoshlarni bo'g'in oxiridan keyingi bo'g'in boshiga ko'chishi ijroning ravonligini ta'min etadi. Yangi asarni o'rganish

chog'ida ansamblovozlarini sekin tempda ijro etish foydali bo'lib, bunda hamma ijrochilar rahbarning ishorasi bilan bo'g'indan - bo'g'inga unli tovushlarni oxirigacha cho'zib o'tishi kerak. Undosh tovushlar talaffuzi bir vaqtda bo'lishi lozim. So'z oxirida jarangli talaffuz etilishini unutmaslik kerak. Masalan: urib-urip, soz-sos, bersangiz - bersangis va h.

Ijro vaqtida yonma-yon turuvchi ikkita bir xil undosh odatda bitta cho'ziq tovush bilan talaffuz etiladi. Masalan:

«Laylak keldi» quyidagicha ijro etiladi; «La-yla-ke-ldi» yoki «Topib bersangiz» iborasi «To-pi-be-rsa-ngiz» kabi aytiladi. Vokal-ansambltalaffuz jarayonida rahbarning asosiy maqsadi ansamblishtirokchilarining so'zlarini tushungan holda ifodali ijro etilishiga yo'naltiriladi. So'z ustida ishlashda uning talaffuzi va ma'nosini his qilish kerak. Ijro chog'ida so'zlar ona tilidagi jonli talaffuz kabi ifodalanishi lozim. Bu holda tilning aniqligi va fonetik sofligi ijro talaffuzning ifodasi o'rtasidagi zaruriy uyg'unlikni keltirib chiqaradi. Bundan sof fonetik ijro etish bilan bog'liq talaffuz ifodalanishi va til normasini majburiy uyg'unligi kelib chiqadi.

JAMOA QATNASHCHILARINING QIZIQISHLARI

Vokal ansambli shunos olimlarning ilmiy kuzatishlari hamda yig'ilgan tajriba shuni ko'rsatadiki, zamonaviy vokal-ansambljamoalarini to'g'ri boshqarish uchun ob'ektiv va sub'ektiv tashkiliy omillarini hisobga olish maqsadga muvofiq.

Kishilardagi kuylashga bo'lgan ma'naviy ehtiyojlarning mavjudligi, ansamblsan'atining jamoa ijro ekanligi hamda uning ommabopligi ommaviy omillarga kirsas, sub'ektiv omillarga xonandalarning istak-muddaolari kiradi. Vokal-ansambljamoalari faoliyatida bu omillar muhim rol o'ynaydi.

Ma'lumki, vokal-ansambljamoasi xonandalar jamoaga aynan bir maqsadni ko'zda tutgan xolda orzu-havas bilan keladilar, faol qatnashadilar yoki jamoadan ketib qoladilar. Mana shu orzu-havaslar, intilishlar jamoa qatnashchisining o'ziga xos ma'naviy ehtiyoji hisoblanadi. Agar ma'naviy ehtiyojlar kishilar faoliyatining asosini, mohiyatini tashkil qilsa, xohish- istaklar shu mohiyatning aniq ko'rinishi sifatida gavdalanadi.

Vokal-ansamblrahbarlari jamoa bilan ishlash jarayonida uchraydigan ayrim qiyinchiliklarni bartaraf qilishi uchun xonandalarning orzu- istaklarini tushuna bilishlari zarur va shundagina ular jamoada sog'lom muhitini yuzaga keltira oladilar.

Xonandalar jamoaga quyidagi asosiy omillar tufayli keladilar:

- musiqiy;
- muloqot;
- kontsert – ijrochilik;
- o'quv – bilim olish;
- kasbiy – ijodiy.

Musiqiy orzumand kishilar, odatda, yaxshi musiqiy qobiliyat sohiblari bo'lib, ular jamoaga kuylab xordiq chiqarish maqsadida keladilar.

Musohaba - muloqotda bo'lish niyatida ham ba'zi kishilar jamoaga keladilar. Ularni jamoaga boshqalar bilan o'zaro munosabatda bo'lish ehtiyoji etaklab keladi. Odamlar bilan o'zaro munosabatda bo'lish, dardlashish istagi o'ziga xos bo'lib, uning doirasida o'quv bilim olish, kasbiy-ijodiy qiziqishlar deyarli ko'zga tashlanmaydi. Shuni aytish kerakki, ijodiy muhit va pedagogik ta'sir tufayli muloqot va kontsert-ijrochilik niyatida kelgan kishilarda yangi istaklar paydo bo'lishi mumkin. Bunday xonandalarning ma'lum qismida asta-sekin haqiqiy ijrochilik mahoratiga erishish ishtiyoqi paydo bo'ladi. Ulardagi ilk orzular o'zgarib, boshqalari shakllana boradi.

Kontsert-ijrochilik istagi bor kishilar kontsertlarda chiqishni jon dildan yoqtiradigan, jamoaning kontsert-ijrochilik faoliyatida jonbozlik ko'rsatuvchi, ko'proq yakkaxonlik qilishni yoqtiradigan va yakkaxonlik qiluvchi bo'ladilar. Ko'p hollarda kontsert-ijrochilikka intilishdan tashqari o'quv-bilim olish, musiqaviy, hatto kasbiy qiziqishlari borligini izhor kiladilar va kezi kelganda yakkaxonlikka ham intiladilar.

O'quv-bilim olish maqsadida kelgan xonandalar asosan, ansamblsan'atini sevuvchi, musiqa savodini oshirish va jamoada kuylash malakalariga ega bo'lish istagi bor kishilar bo'ladilar. Ularning ba'zilarida o'quv-bilim olishdan tashqari musiqaviy, kasbiy-ijodiy intilishlari ham bo'ladi. Bunday xonandalarda (ko'pincha yoshlarda) o'zlarining musiqaviy bilimlari va ijrochilik maxoratlarini oshirish va kelgusi hayotlarida (o'qishda, ishda) bundan foydalanish maqsadi ham bo'ladi. Ba'zi xonandalar esa kelgusida o'qishga kirish yoki professional dargohga borib ishlash maqsadida emas, balki ansamblsan'atini jon dildan sevganlari va uni keng targ'ibot qilishda faol qatnashish uchungina musiqaviy bilim oladilar va ijro mahoratini oshiradilar.

Kasbiy-ijodiy (professional) manfaatlarga ega jamoa xonandalarining aksariyati jamoaga kelganda shu jamoada olgan saboqlarini o'zlarining kelgusi professional faoliyatida foydalanishni o'z oldilariga maqsad qilib qo'yadilar. Bunday xonandalar, asosan, oldindan xorda yoki biror ijodiy jamoada qatnashib, tajriba orttirgan bo'ladilar. Ular ijodiy o'sish maqsadida mashg'ulotlarga astoydil qatnashadilar va o'zlarini ongli ravishda katta san'atga tayyorlashga harakat qiladilar.

Kasbiy-ijodiy intilishga ega kishilar orasida oldindan xorda yoki biror jamoada kuylamagan, musiqaviy tayyorgarlikka ega bo'lmaganlari ham uchraydi. Lekin ularning ko'pchiligi o'zining tirishqoqligi va maqsadga intilishi tufayli kelgusida professional san'atchi bo'ladilar. Bu hol ko'proq yoshlarda sodir bo'ladi. Chunki jamoaga kelgusida xonandalik kasbiga ega bo'lish niyatida kelgan kishilar ta'sirida butunlay boshqa ishtiyoqlar bilan kelgan yoshlarning mayllari o'zgara boradi va ularda kasbiy-ijodiy faoliyaga intilish shakllana boradi. Bu shakllanish albatta, jamoadagi ijodiy muhit va xonandalarning ijrochilik mahorati va shu bilan birga xonandaning o'z intilishlari natijasida amalga oshadi.

Olimlarning sotsiologik kuzatishlaridan ma'lumki, o'rta ma'lumotli kishilarning ko'pchiligida kontsert-ijrochilik va muloqot istaklari bo'lsa, to'liqsiz o'rta ma'lumotga ega kishilar ko'proq kasbiy-ijodiy istaklari borligini sezadilar. Oliy ma'lumotli kishilarning ko'prog'i esa o'quv-bilim yoki musiqaviy istaklari

borligini anglydilar. O'rta yoshdagi kishilarga deyarli musiqaviy, keksalar va yoshlarga ko'proq muloqot istaklari xarakterli bo'ladi. Balog'atga etgan yoshlarning ko'pchiligida kasbiy-ijodiy istaklar borligi aniqlangan.

Jamoadagi yaxshi ijodiy-ma'naviy muhit, rahbarning yuqori madaniyatligi va uning professionallik darajasidagi pedagogik mahorati xonandalarning ishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Bu o'z navbatida jamoaning ijodiy faolligi va ijtimoiy faoliyati, o'quv-bilim olish istaklarining o'sishiga imkoniyat yaratadi. Ish jarayonida xonandalarning o'quv-bilim olishga intilishi boshqa mayllar bilan o'zaro bog'lanib, kasbiy-ijodiy qiziqishlariga aylanadi.

Jamoaga kirish sabablarining o'zgarishi ikki: ob'ektiv va sub'ektiv sabablar bilan bog'liqligi ma'lum.

Sub'ektiv sabablar – xonandalar hayotida uchraydigan har xil o'zgaruvchan vaziyatlar bo'lsa, ob'ektiv sabablarga rahbarning pedagogik ta'siri va jamoada olib boriladigan barcha g'oyaviy-siyosiy tarbiya kabi omillar kiradi. Jamoaga kirish omillarining o'zgarishi ijro qilinadigan dasturga ham bog'liq.

Shuni ta'kidlash mumkinki, xonandalar jamoada faol qatnasha borishi natijasida, ya'ni ish jarayonida xonandalarning ishtiyoqlari bir qadar o'zgaradi va ularda yangi qiziqishlar vujudga keladi.

Ma'lumki, ayrim sabablarga ko'ra ba'zi xonandalarning jamoadan ketib qolish hollari ham uchraydi. Xonandaning jamoadan ketib qolish sabablarini bilish jamoani pedagogik jihatdan to'g'ri boshqarishga zamin yaratadi.

Xonandaning jamoadan ketishi ichki, ya'ni jamoa va uning faoliyatiga daxldor va tashqi – jamoa va uning faoliyatiga daxlsiz kabi vaj-sabablar tufayli sodir bo'ladi.

Ichki sabablarga jamoada olib boriladigan o'quv tarbiya ishlari va mashg'ulotlarning qoniqarsizligi, ijodiy muhitning yo'qligi, jamoadagi ma'naviy vaziyatning yomonligi, rahbarning madaniy saviyasi pastligi, o'rgatiladigan asarlarning xonandalar didiga mos kelmasligi va nihoyat, rahbarning tez-tez o'zgarib turishi kabilar kiradi.

Tashqi sabablarga xonandaning turar joyining o'zgarib qolishi, ishda navbat bilan ishlashi, oila ahvolidan o'zgarishi kabilar kiradi.

Jamoaning muntazam faoliyatini ta'minlash uchun rahbar har bir xonandaning ichki dunyosini tushuna bilishi, uning insoniy va ijodiy xususiyatlarini bilishi zarur.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, vokal-ansambljamoalarini to'g'ri pedagogik boshqarish uchun xonandalarning jamoaga kirish, unda faol qatnashish va jamoadan ketib qolish vaj-sabablarini bilish va ularni hisobga olib ish tutish jamoani jipslashtiradi, ijodiy yutuqlarga etaklaydi. Har bir mashg'ulot ijodiy muhitda o'tishi, har bir xonanda jamoada o'z o'rnini topishi va ijodiy jarayonda uning ham hissiy borligini sezishi lozim.

Jamoaning pedagogik boshqarishning asosiy omillaridan biri xonandalarning fe'l-atvorini bilish hisoblanadi. Tajriba va ayrim ilmiy kuzatishlardan shu narsa ma'lumki, xonandalarning shartli ravishda asosiy to'rt – “zo'raki”, “hassoslar”, “mulohazakorlar”, va “ijodiy” toifalarga bo'linishi ma'lum.

Xulosa qilib shularni ta'kidlash mumkinki, vokal-ansambljamoalarini boshqarish uchun ansamblsan'atining mohiyatini anglash, uni nazariy va uslubiy tomondan chuqur o'rganish, xonandalarning kamchiligi fazilatlarini va ularning jamoada faol qatnashishi vaj-sabablarini bilib olish talab qilinadi. Bu shartlar vokal-ansambljamoasini pedagogik boshqarishning metodologik asosi hisoblanadi.

OVOZ XUSUSIYATINI ANIQLASH

Ovoz xarakterini, jamoaga qobiliyati bor-yo'qligini, ayniqsa, ba'zi bir ovoz diapazoni hali uncha katta bo'lmagan xonandalarning ovozini quyidagicha aniqlash mumkin.

Ma'lumki, har bir ovozda (kuylashni bilmagan kishilarda ham) zo'rliqmasdan, erkin, to'liq va tabiiy holda chiqadigan ma'lum tovushlar bor. Mana shu tovushlar orqali ovoz tembrini, uning ba'zi xususiyatlarini, ya'ni musiqaviy xotirasini, musiqani eshita bilish qobiliyatini – sluxini aniqlash mumkin. Buni kuylashga o'ng'ay tovushlar – primar tovushlar deb ham yuritiladi. Ovozi uncha rivojlanmagan yosh bolalar ovozini va eshitish qobiliyatini ham shu tovushlar orqali aniqlanadi. Keyinchalik ularning ovoz diapazonini kengaytirish mumkin.

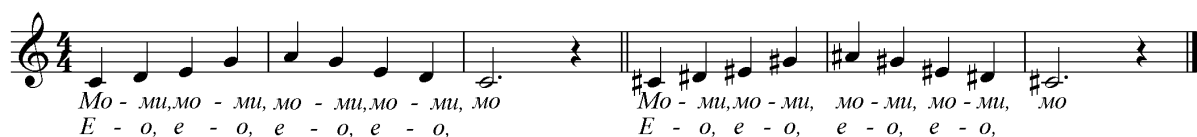
REGISTRRLARNI TEKISLASH

Yuqorida aytilganidek, kishi ovozi ma'lum miqdordagi tovushlardan iborat bo'lib, ular past, o'rta va baland registrdlarga bo'linadi. Bizga ma'lumki, pastki registrdan o'rta, ko'krak registriga va o'rta registrdan yuqori, ya'ni bosh registriga o'tishda ovoz o'zgaradi. Kuchsiz, xiraroq tovush kuchliroq, jarangdor, ba'zida esa dag'alroq bo'lib chiqadi. Tajribasiz xonanda ovozida registrdan registrga o'tish jarayonida ohangda o'zgarish seziladi. Tajribali xonandalar esa ovozlarini o'zgartirmaslikka, bir tekis silliq chiqarishga harakat qiladilar.

Shuning uchun yosh, tajribasiz xonandalarni ovozlarini o'zgartirmasdan, hamma registrdlarda bir tekis silliq ijro etish yo'llarini, xususan, yuqori registrga o'tishda ovozni yarim berkitilgan (niqobdor qilib) holda kuylashga o'rgata borish kerak bo'ladi.

Yarim yopiq, ya'ni niqobdor ovozda kuylash asosan akademik ijro uslubiga mansubdir. Bu ko'nikmani o'zlashtirish uchun uning mohiyatini yaxshi tushunish, bu hol og'iz bo'shlig'ida paydo bo'lishini, yuqori tanglay maksimal holda ko'tarilib, ovoz yarim yopiq holda og'iz bo'shlig'idan chiqishini va bunda artikulyatsiya apparatlariniing (og'iz, lab, tish, til, tanglay) ishtirok etishini hamda qay holda bo'lishini xonandalarga amaliy jihatdan ko'rsatib berish lozim.

Ushbu uslubga oid mashqlar “Bolalar xori” bo'limining “Ovoz hosil bo'lishi” mavzusida berilgan.

[illegible]

5. Test savollari

1. Ansambl soʻzi qaysi tildan olingan?
 - a) frantsuz
 - b) italyan
 - s) nemis
 - d) rus
2. Ansambl soʻzining maʼnosi qaysi javobda toʻgʻri koʻrsatilgan.
 - a) musiqiy ijro usulining birgalikda kuylash
 - b) dinamik nyuanslarni birgalikda kuylash
 - s) birgalikda, uygʻunlik bilan kuylash
 - d) dirijyor bilan birga kuylash
3. Vokal ansambli necha turga boʻlinadi?
 - a) 4
 - b) 2
 - s) 3
 - d) 5
4. Aralash xor:
 - a) ayollar xori
 - b) ayollar, erkaklar, bolalar xori
 - s) soprano, alt, tenor, bas
 - d) erkaklar xori
5. Aralash xorning umumiy diapozoni:
 - a) katta oktava Mi, Fa va ikkinchi oktava Si uchinchi oktava Do
 - b) katta oktava Mi, Fa va ikkinchi oktava Mi, Fa
 - s) kichik oktava Do, Re va ikkinchi oktava Lya, Si
 - d) birinchi oktava Do, Re va ikkinchi oktava Si uchinchi oktava Do
6. Dastur tanlashning muhim shartlarini toʻgʻri koʻrsating.
 - a) xonandalarning ijrochilik mahoratini yuksaltirish, badiiy didini oʻstirish
 - b) asarning gʻoyaviyligi va badiiy yuksakligi, tanlangan asarning ansambljamoasiga mos kelishi, oddiydan murakkabga oʻtib borishi, asarning mavzu jihatdan rang-barang boʻlishi, tanlangan asarning kontsertda ijro qilinishi

- s) turli janrga mansubligini e'tiborga olish
- d) ijro sur'ati, xarakteri va kontsert dasturiga kiritilishi

7. Vokal-ansambljamoasining maqsadi:

- a) ansamblsan'ati orqali qatnashchi va tinglovchilarni musiqiy kamol topishiga yordam berish
- b) cholg'u san'ati orqali ijrochilarni kamolotga yetkazish
- s) raqs san'ati orqali ijrochilarni kamolotga yetkazish
- d) an'anaviy ijrochilik orqali xonandalarni kamol topishiga yordam berish

8. Vokal-ansambljamoasining vazifalari:

- a) yoshlarni qo'shiq aytish va cholg'u chalishga o'rgatish
- b) raqsga tushishga o'rgatish
- s) yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ijtimoiy-siyosiy hayotda faol ishtirok etish va fikr uyg'otish, taraqqiyot g'oyalari choralash
- d) to'g'ri javob yo'q

9. Vokal-ansambljamoasi rahbarining vazifasi nimalardan iborat?

- a) rahbar dono tarbiyachi, pedagog bo'lishi lozim
- b) rahbar nazariy bilim ega bo'lishi kerak
- s) vokal uslubiyoti jihatidan puxta malakaga ega bo'lishi kerak
- d) hamma javoblar to'g'ri

10. Vokal-ansambljamoasi rahbari nimalarga ega bo'lishi lozim?

- a) dono ustoz, qatnashchilarning qobiliyatlaridan qat'iy nazar bir xil munosabatda bo'lishi
- b) manmanlikka berilishi, ishtirokchilarni bir tomonlama tanqid qilishi
- s) g'amxo'r bo'lishi
- d) obro' e'tiborga ega bo'lishi

11. Asarni o'zlashtirishda rahbar nimalarga ahamiyat berishi zarur?

- a) asar partiyalarini musiqiy nazariy tahlil qilish
- b) so'zlarning aniq va to'g'ri yozilganligiga e'tibor berish
- s) asarni dinamik belgilariga ahamiyat berishi
- d) asarni chuqur o'rganishi, tahlil qilishi, idrok eta olishi

12. Asarni jo'rli kuylashning afzallik tomonlari qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan.

- a) ruhlantiradi, mehr muhabbatga chorlaydi
- b) badiiy didini oshiradi, insonparvarlikka undaydi
- s) xonandalar qiziqishlarini oshiradi
- d) asarni ritmik tomondan to'g'ri talaffuz qiladi va toza kuylash imkonini beradi

13. A'kapella usulida kuylash ansambljamoasiga qanday yordam beradi?

- a) ritmik jihatdan o‘stiradi
 - b) ansamblsozini yaxshilaydi, xonandalarni garmonik eshitish va tafakkur etish qobiliyatini o‘stiradi
 - s) dinamik jihatlarini boyitadi
 - d) hamma javoblar to‘g‘ri
14. Kuylashdagi to‘g‘ri nafas olish yo‘lini ko‘rsating.
- a) qorin bo‘shlig‘i -diafragma nafas olish
 - b) yelka kengayuvchi nafas olish
 - s) ko‘krak bilan nafas olish
 - d) ko‘krak aralash qorindan nafas olish
15. Aniq bir ritmda va ma’lum bir vaqt oralig‘ida almashinadigan nafas qanday nafas deyiladi?
- a) o‘ynaganda ishlatiladigan nafas
 - b) gapirganda ishlatiladigan nafas
 - s) kuylash vaqtda ishlatiladigan nafas
 - d) fiziologik nafas
16. Tez tepmdagi asarlarda to‘g‘ri nafas olish qanday sodir bo‘ladi?
- a) sekin va shoshilmay
 - b) tez va qisqa vaqt oralig‘ida
 - s) chuqur va aniq
 - d) qattiq va aniq bo‘lmagan
17. Sekin tepmdagi asarlarda to‘g‘ri nafas olish qanday sodir bo‘ladi?
- a) tez va qisqa vaqt oralig‘ida
 - b) qisqa va cho‘zib
 - s) sekin, shoshilmay, chuqur va aniq
 - d) qattiq va aniq
18. Primar tovush deb:
- a) aralash registrdagi tovushlarga aytiladi
 - b) yuqori registrdagi tovushlarga aytiladi
 - s) ovozning o‘ziga xos tomonlarini ochib beruvchi bir yoki bir necha tovushlarning yengil, tabiiy va yaxshi jaranglashiga aytiladi
 - d) pastki registrdagi tovushlarga aytiladi
19. Kuylash jarayonida qiyinchilik tug‘diradigan unli xarflar qaysi javobda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?
- a) A, O, YA, YO, O‘
 - b) O, YA, I, E, YO
 - s) A, O, YA, I
 - d) I, YE, E, U, YU

20. Melodik soz deganda nima tushunasiz?
- a) uch tovushliklarning to‘g‘ri kuylanishi
 - b) akkordlarning to‘g‘ri kuylanishi
 - s) intervallar, major va minor bosqichlarini sof kuylanishi
 - d) to‘g‘ri javob yo‘q
21. Garmonik soz deganda nimani tushunasiz?
- a) uch tovushlik va akkordlarning to‘g‘ri kuylanishi
 - b) intervallarning to‘g‘ri kuylanishi
 - s) major va minor gammalarining kuylanishi
 - d) hammasi to‘g‘ri
22. Qo‘shiq o‘rgatish jarayonining asosiy qismlarini ko‘rsating.
- a) asarni eshittirish, so‘z va kuyini o‘rgatish hamda mustahkamlash, badiiy ifodali qilib kuylashga o‘rgatish
 - b) nota yordamida kuylashga o‘rgatish
 - s) cholg‘u jo‘rligi bilan kuylashga o‘rgatish
 - d) to‘g‘ri javob yo‘q
23. Ikki ovozlikda kuylash ko‘nikmalarini o‘stirishda qanday usuldan foydalanish mumkin?
- a) gamma
 - b) kanon
 - s) akkord
 - d) a va v javoblar to‘g‘ri
- 24 Butun, yarimtalik, choraktalik, sakkiztalik, o‘n oltitalik – bu so‘zlarning ma’nosi qaysi javobda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?
- a) nota balandligini anglatadi
 - b) notalar cho‘zimini anglatadi
 - s) notalar sanog‘ini anglatadi
 - d) v va s to‘g‘ri javoblar
25. Qo‘shiqlarda uchraydigan alteratsiya belgilarining vazifasi nimalardan iborat?
- a) diyez - tovushlarni yarim ton miqdorida ko‘taradi
 - b) bemol - tovushlarning yarim ton miqdorida pasaytiradi
 - s) bekar - alteratsiya belgilarni bekor qiladi
 - d) hamma javoblar to‘g‘ri
26. Mutatsiya davri qaysi yoshlarni o‘z ichiga oladi?
- a) 13-18 yoshlarni
 - b) 7-10 yoshlarni
 - s) 20-25 yoshlarni
 - d) 10-12 yoshlarni

27. Xonandalar ovozinig buzilishiga olib keladigan sabablar:
- a) xonandalar nafas olish qoidalariga rioya qilmaganlarida
 - b) xonandalar tovushlarning baland-pastligini ilg'ab ololmaganda
 - s) xonandalarning tovush chiqarish yo'llari xastalanganda va charchagan holatida
 - d) hamma javoblar to'g'ri
28. Sof musiqiy talaffuzga erishishga yordam beradigan usullar:
- a) **mp** - mayin va ohista tovushda ijro
 - b) yopiq og'iz bilan ijro
 - s) "u" unli tovush bilan va jo'rsiz ijro
 - d) a, v, s javoblar to'g'ri
29. Vokal ansambli jamoalarida keng ishlatiladigan nafas turi:
- a) zanjirsimon nafas
 - b) jumalarga bo'lingan nafas
 - s) cho'ziq va shoshilmay olingan nafas
 - d) tez va chuqur olingan nafas
30. Xususiy ansambl deganda nimani tushunasiz?
- a) ansamblguruhleri o'rtasidagi ohangdoshlik
 - b) har bir guruhning mutassiligidir
 - s) temp ansambli
 - d) tembr ansambli
31. Umumiy ansambl deganda nimani tushunasiz?
- a) temp ansambli
 - b) har bir guruhning mutassiligidir
 - s) ansamblguruhleri o'rtasidagi ohangdoshlik, ya'ni butun xorning ansambli
 - d) tembr ansambli
32. Dinamik ansambl deganda nimani tushunasiz?
- a) ovozlar sadosining bir xil tus olishi
 - b) usulni bir xilda his etish
 - s) bir xil tezlikda ijro etish
 - d) yakkaxon va ansambljamoasining bir xilda ijro etilishi
33. Garmonik ansambl:
- a) asarning bir xil tezlikda ijro etilishi
 - b) ovoz tusining bir xilligi
 - s) xordagi barcha guruhlarning ohangdoshligi
 - d) akkordlardagi barcha tovushlarning ohangdoshligi
34. Temp ansambli:

- a) akkordlardagi barcha tovushlarning ohangdoshligi
 - b) asarning bir xil tezlikda ijro etilishi
 - s) yakkaxon va ansambljamoasining bir xilda ijro etilishi
 - d) xordagi barcha guruhlarining sadolanishi
35. Soʻz talaffuzi:
- a) nutq organlarining toʻgʻri va aniq ishlatilishi
 - b) undosh tovushlarning toʻgʻri va aniq talaffuzi
 - s) unli tovushlarning toʻgʻri va aniq talaffuzi
 - d) hamma javoblar toʻgʻri
36. Jamoa ijrosidagi detonatsiya deb nimaga aytiladi?
- a) notoʻgʻri nafas olib kuylash
 - b) ovoz pardalarining oʻta taranglashuvi
 - s) ansambljrosidagi sozning pasayib yoki koʻtarilib ketishi
 - d) hamma javoblar toʻgʻri
37. Artikulyatsiya apparatiga nimalar kiradi?
- a) ogʻiz boʻshligʻi, ovoz pardalari, quloqlar
 - b) lab, til, tanglay, ovoz pardalari, jagʻlar, tishlar
 - s) ovoz pardalari, quloqlar, qoʻllar
 - d) lab, til, jagʻ, quloq, ogʻiz boʻshligʻi, qoʻllar
38. Nafas olishning tugallanishi nimaga ishora beradi?
- a) nafasni chiqarishga
 - b) nafasni qayta olishga
 - s) qoʻshiq aytishning boshlanishiga
 - d) qoʻshiq aytishning tugallanishiga
39. Jamoaga qoʻshiq oʻrgatishda nimalarga alohida ahamiyat berish kerak?
- a) hamma javoblar toʻgʻri
 - b) asarni eshittirish
 - s) asarni oʻrgatish
 - d) asarni mustahkamlash va badiiy ifodali qilib ijro etish
40. Vokal ansambli ga ton berishda qanday uchtovushlikdan foydalaniladi?
- a) tonik uchtovushligidan
 - b) subdominanta uchtovushligidan
 - s) dominanta uchtovushligidan
 - d) kvartsekkord uchtovushligidan

6. Nazorat uchun savollar (J.N., O.N., Ya.N.) " Вокал ансамбли "
fanida amaliy mashg'ulotligini hisobga olganda joriy nazorat, araliq nazorat,
yakuniy nazoratlarda amaliy ijro topshiriladi.

Amaliy mashg'ulotlar uchun ishlanmalar

Вокал ансамбли fani xor jamoalari tashkilotchisi tayyorlashda mutaxassislik fanlaridan biridir. Ushbu fanni o'qitish jarayonida xor jamoalari ijrochiligi tarixi, tor asarlari va o'zbek milliy merosidan o'rin olgan asarlar bilan bir qatorda bastakor liamda kompozitorlar yaratgan asarlar, qo'shiq aytish jarayonida gavdani tik holda utish, hatto o'tirib ijro qilgandagi holatlar, to'g'ri nafas olish, uni to'g'ri sarflash ^o'l-yo'riqlari, ijrodagi nafas olish bilan jismoniy nafas olishning farqi ham chuqur D'rgatiladi.

Qo'shiq aytish davomida artikulyatsiya apparatining ahamiyat nechogii katta jkanligi ma'lum. Shu sababli uning erkin ishlatilishi, unli va undosh tovushlarning ;o'g'ri talaffuz etilishi muhim ahdmiyatga ega.

Ijroning chiroyli va eshituvchiga yetib borishida Yuqorida aytib o'tilganlar bilan Dirga asarning mazmun mohiyatini chuqur anglab yetish ham muhimdir. Shunga co'ra, har bir tanlab olingan asarni mazmuni chuqur tahlil etiladi.

Nafas olish o'rinlarini (frazalarini) aniqlash ham bulardan mustasno emas. SHunday ekan to'g'ri nafasdan foydalanish va o'z o'rnida nafas olish, ayniqsa so'z)o'g'inlarini bo'lmagan holda nafas olish maqsadga muvofiq.

7. Tarqatma materiallar

“Vokal ansambli” fanidan amaliy mashg‘ulotlar davomida yuqorida keltirilgan barcha asarlarning nota matnlari tarqatma material hisoblanadi hamda bevosita mashg‘ulot davomida foydalaniladi.

Murtazo she'ri

DO'STLIK

Avaz Mansurov musiqasi
S.Muzafarova vokal ansambli
uchun moslashtirgan

***mf* Moderato** ♩ = 90

S. *mf* Ha - yot - da uch - ray - di ju - da ko'p ni goh, Shu ni goh ba' - zi - da
Do'st - lik o - g'ush - la - ri, qu - von chu gul lar, Qo'l - ni qo'l - ga be - rib

A. *mf*

S. *mf* qi - lar se - ni shod. Ha - yot - da uch - ray - di ju - da ko'p ni - goh,
tinch - lik so' - ray - lik. Do'st - o - g'ush - la - ri, qu - von - chu gul - lar,

A. *mf*

S. Shu - ni - goh ba' - zi - da qi - lar se - ni shod. Shu ni goh kel - ti - rar,
Qo'l - ni qo'l - ga be - rib tinch - lik so' - ray - lik. Do'st - lik ni - goh - la - ri,

A. Shu - ni - goh ba' - zi - da qi - lar se - ni shod. Shu ni goh kel - ti - rar,
Qo'l - ni qo'l - ga be - rib tinch - lik so' - ray - lik. Do'st - lik - ni - goh - la - ri,

T. Shu - ni - goh ba' - zi - da qi - lar se - ni shod. Shu ni goh kel - ti - rar,
Qo'l - ni qo'l - ga be - rib tinch - lik so' - ray - lik. Do'st - lik - ni - goh - la - ri,

B.

M...(og'izni yumib)

S. shu ni - goh kel - ti - rar kul - gu va qu vonch, kul - gu va qu vonch,
do'st - lik ni - goh - la - ri, si - zu biz bi - lan, si - zu biz bi - lan,

A. shu ni - goh kel - ti - rar kul - gu va qu vonch, kul - gu va qu vonch,
do'st - lik ni - goh - la - ri, si - zu biz bi - lan, si - zu biz bi - lan,

T. shu ni - goh kel - ti - rar kul - gu va qu vonch, kul - gu va qu vonch,
do'st - lik ni - goh - la - ri, si - zu biz bi - lan, si - zu biz bi - lan,

B.

S. Ba' - zi - da kel - ti - rar g'am - lik va ko'z yosh, Ba' - zi - da kel - ti - rar g'am lik
Do'st-lik-ka mus-tah-kam pos - bon bo' - lay - lik, Do'st-lik ka mus-tah-kam pos - bon

A.

T. Ba' - zi - da kel - ti - rar g'am - lik va ko'z yosh, Ba' - zi - da kel - ti - rar g'am lik
Do'st-lik-ka mus-tah-kam pos - bon bo' - lay - lik, Do'st-lik-ka mus-tah-kam pos - bon

B.

S. *f* Naqorat:
va ko'z yosh. Qu - von - sin, qu -
bo' - lay - lik.

A. *f*

T. *f*
va ko'z yosh. Qu - von - sin, qu -
bo' - lay - lik.

B. *f*

S. von - sin, qu - von - sin yosh dil - lar, Qu -

A.

T. von - sin, qu - von - sin yosh dil - lar, Qu -

B.

S. von - sin, qu - von - sin, qu - von - sin yosh dil -

A.

T. von - sin, qu - von - sin, qu - von - sin yosh dil -

B.

S. lar. Kul-fat - ni o - son yen-ga - di, kul-fat - ni o - son yen-ga - di

A. - - -

T. lar. Kul-fat - ni o - son yen-ga - di, kul-fat - ni o - son yen-ga - di

B. - - -

S. Do'st de - gan in - son, do'st de - gan in - son, do'st - lik...

A. - - -

T. Do'st de - gan in - son, do'st de - gan in - son, do'st - lik...

B. - - -

mf tugallash *rit.*

S. *Do'st - lik,* *do'st - lik,* *do'st - lik,*

A. *Do'st - lik,* *do'st - lik,* *do'st - lik,*

T. *Do'st - lik,* *do'st - lik,* *do'st - lik,*

B. *Do'st - lik,* *do'st - lik,* *do'st - lik,*

f

S. *do'st - lik,* *do'st - - lik.*

A. *do'st - lik,* *do'st - - lik.*

T. *do'st - lik,* *do'st - - lik.*

B. *do'st - lik,* *do'st - - lik.*

QAYDASAN

Allegretto moderato

S. Qay - da - san a - zi - zim qa - ro ko'z - li - gim

A.

T.

B.

S. Sev - gi - li yul - du - zim shi - rin so'z - li - gim.

A.

T. Sev - gi - li yul - du - zim shi - rin so'z - li - gim.

B.

S.

A.

T. Qo' - lim - da sen - ga deb su - zil - gan sha - rob

B.

S.

A.

T.

B.

S.

A.

T.

B.

S.

A.

T.

B.

S. Kel kel gul - yor ay - tib kel, Yang - ra - sin

A. Kel kel gul - yor ay - tib kel, Yang - ra - sin

T. Kel kel gul - yor ay - tib kel, Yang - ra - sin

B. Kel kel gul - yor ay - tib kel, Yang - ra - sin

S. har - yon O... Dil - ra - bo

A. har yon, O... Dil - ra - bo

T. har yon, O... Dil - ra - bo

B. har yon, O... Dil - ra - bo

S. ku-ying - ga to'l - sin os - mon. A...

A. ku-ying - ga to'l - sin os - mon. A...

T. ku-ying - ga to'l - sin os - mon. A...

B. ku-ying - ga to'l - sin os - mon. A...

S. O... Dil - ra - bo ku-ying - ga

A.

T. O... Dil - ra - bo ku-ying - ga

B.

S. to'l - sin os - mon. A...

A.

T. to'l - sin os - mon. A...

B.

S. A...

A.

T. A...

B.

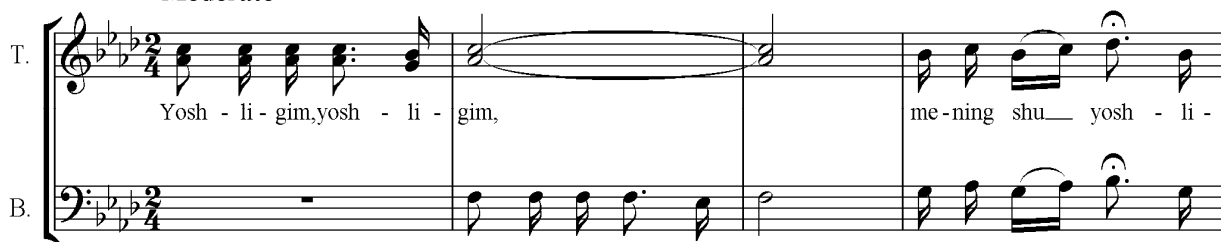
YOSHLIGIM

Xalq so'zi

O'zbek xalq qo'shig'i

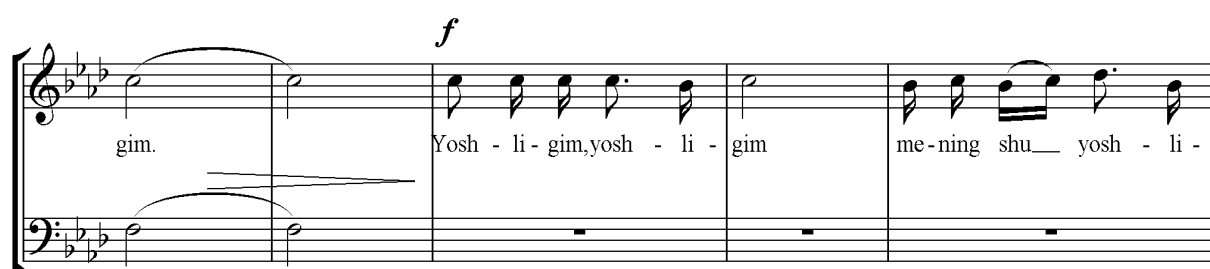
B.Umidjonov qayta ishlagan

Moderato

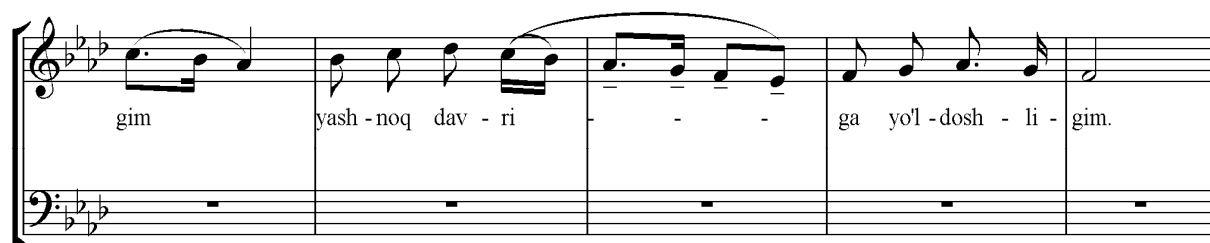
T.

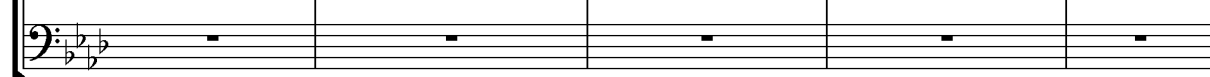
B.

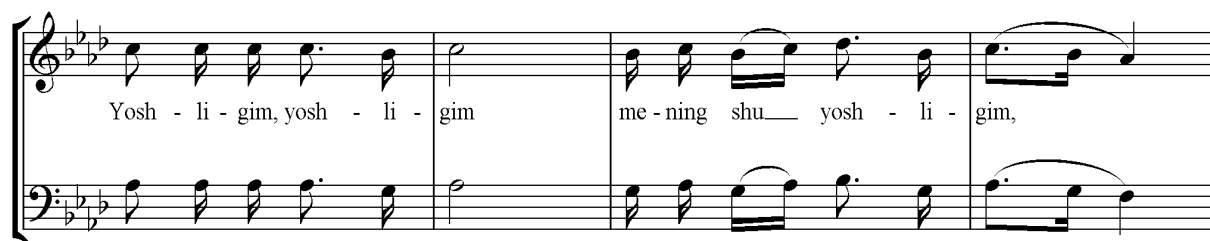
f

O'y - nay, hay - qi - ray, quv - nay hay - qi - ray

Yosh - man shu ja - sur saf - da bir qo' - shin,

Ten - gu - to'sh - la - rim - ni, ish - ga cha - qi - ray, (hey)

Baxt - li bir qu - ruv - chi - - man men - bu - tun,

Zavq - lar - ga to' - lib, (hey) yash - na, yar - qi - ray

Duch kel - sa a - gar zo'r g'ov, zo'r bu - tun

Yov - la - rim - ga yer - ni tor qi - lay. Yosh - li - gim, yosh - li -

Qayt - mas - man un - dan yog' - sa tosh qu - yun.

gim, (hey) me - ning shu yosh - li - gim Quv - noq dav - rim -

- - ga yo'l - dosh - li - gim. Yosh - li - gim, yosh - li - gim.

ТАШКЕНТ

Стихи Л.Ошанина и
Р.Бабаджанова

Музыка Д.Тухманова

Allegretto

1. Есть на вос-то-ке доб-рый го-род в кол-це са-дов, в кол-це ог-ней.
2. Ког-да уг-рю-ма-я сти-хи-я под-ним взло-ма-ла пол-зем-ли.

Он по о-со-бен-но-му до-рог бес край-ней Ро-ди-не мо-ей.
Бы-лас ним ря-дом вся Рос-си-я и все рес-пуб-ли-ки мо-и.

Он ве-се-ло и чер-но-о-ко, гля-дит со смуг-ло-го че-ла,
Гля-дит он ты-ся-ча-ми о-кон вер-шит вы-со-ки-е де-ла.

си - яй, Таш-кент, звез-да Вос - то - ка, сто - ли - ца друж - бы и теп -

ла, си - яй, Таш - кент, си - яй, Таш - кент, звез - да Вос

то - ка, сто - ли - ца друж - бы и теп - ла.

Ког - да вой - на о - пус - то - ша - ла. и раз - ру - ша - ла го - ро -

да, Е - го зем-ля теп-лом ды - ша - ла, зва-ла, зва - ла дру - зей сю-

да. Чьё серд-це бы-ло о-ди - но - ко, к то - му на-деж-да здесь приш

ла, си - яй, Таш-кент.звез-да Вос - то - ка,

сто - ли-ца друж-бы и теп - ла. Си - яй, Таш - кент,

си - яй, Таш - кент, звез - да Вос - то - ка, сто - ли - ца друж - бы и теп - ла.

ла. Си - яй, Таш -

кент, си - яй, Таш - кент, звез - да Вос - то - ка, сто - ли - ца друж - бы и теп -

ла.

Алла

Слова Аспазии
Русский текст О.Петерсон

Музыка Р.Паулса

Нежно

Voice

Piano

p

Voice

Pno.

8

Voice

Pno.

14

qaytarish uchun

Voice

Pno.

19

tamomlash uchun

Bu olam go'zal

Kavsar so'zi

Anvar Ergashev musiqasi

Allegro non troppo

Voice

Piano

f

Voice

Pno.

4

1. Ya - qin - da - mi u - zoq - da - mi za - min - da yo os - mon - da
2. Ol - qish - lay - di biz - ni o - lam cir - la - ri - ni o - cha - di,

Voice

Pno.

7

O't - mish - da - mi, ho - zir - da - mi qo - ya - da yo um - mon - da. Aj - dod - lar - dan av - lod - lar - ga
Sa - mo - lar - da nur - li qu - yosh yog' - du - si - ni so - cha - di. Qalb - la - ri - miz nur - ga to'l - sa

Voice

Pno.

10

o' - git o' - tar ha - mi - sha, Bu o - lam - ning ar - mu - g'o - ni in - ti - lish - ga ya - ra - sha.
za - min - da - gi qu - yosh - miz, Ez - gu - lik - ka, yo - rug' - lik - ka go' - zal - lik - ka yo'l - dosh - miz.

13 **Naqorot:**

Voice

Bu o - lam go'-zal Biz-lar bi-lan Biz qol-dir-gan yo-rug'

Pno.

16

Voice

iz-lar bi-lan Ha-yot fa-ro-von O-lam cha-ro-g'on

Pno.

19

Voice

Yo-rug' ha-yo-ti-miz-dan ni-shon

Pno.

22

Voice

1. 2.

Pno.

MAJNUNTOL

T.To'la she'ri

F.Zokirov musiqasi
S.Muzafarova xor uchun moslashtirgan

Moderato

Piano Accompaniment:

The piano accompaniment is written for a grand piano. The right hand features a melody with eighth and sixteenth notes, often beamed together. The left hand provides a harmonic foundation with chords and single notes. The tempo is marked 'Moderato'.

Vocal Part:

The vocal part is for a four-part choir: Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), and Bass (B.). The lyrics are in Uzbek.

Lyrics:

Bosh yu-vay deb maj-nun-tol bir kun,
Shun-dan be - ri o' - zi tu-nu kun

Chiq-qan e - mish bu- loq bo'-yi - ga,
O' - ti-rar- mish yo- yib so-chi-ni,

S. chiq-qan e - mish bu - loq bo' - yi - ga. O' - zin ko' - rib bu loq - da bir kun
o - ti-rar- mish yo - yib so - chi - ni. O' - zi bo' - lib o' - zi - ga maf - tun

A. chiq-qan e - mish bu - loq bo' - yi - ga. O' - zin ko' - rib bu loq - da bir kun
o' - ti-rar- mish yo - yib so - chi - ni. O' - zi bo' - lib o' - zi - ga maf - tun

T. chiq-qan e - mish bu - loq bo' - yi - ga. O' - zin ko' - rib bu loq - da bir kun
o' - ti-rar- mish yo - yib so - chi - ni. O' - zi bo' - lib o' - zi - ga maf - tun

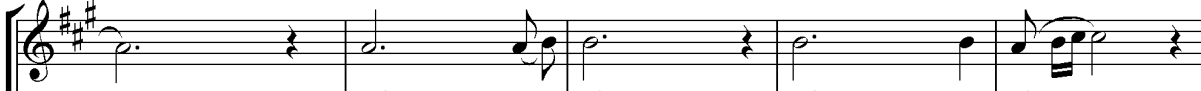
B. chiq-qan e - mish bu - loq bo' - yi - ga. O' - zin ko' - rib bu loq - da bir kun
o' - ti-rar- mish yo - yib so - chi - ni. O' - zi bo' - lib o' - zi - ga maf - tun

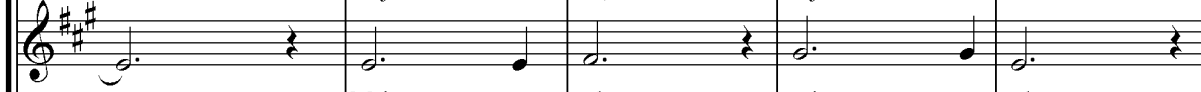
S. Ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga, ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga.
O - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni, o - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni.

A. Ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga, ke-tol ma - yin qop - ti u - yi - ga.
O - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni, o - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni.

T. Ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga, ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga.
O - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni, o - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni.

B. Ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga, ke-tol - ma - yin qop - ti u - yi - ga.
O - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni, o - lol - mas - mish suv - dan bo - shi - ni.

S.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

A.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

T.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

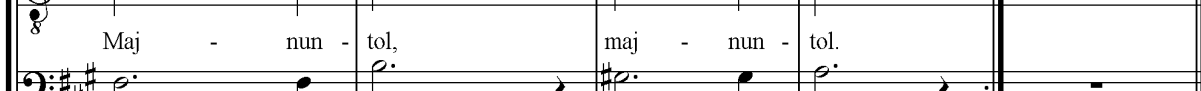
B.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

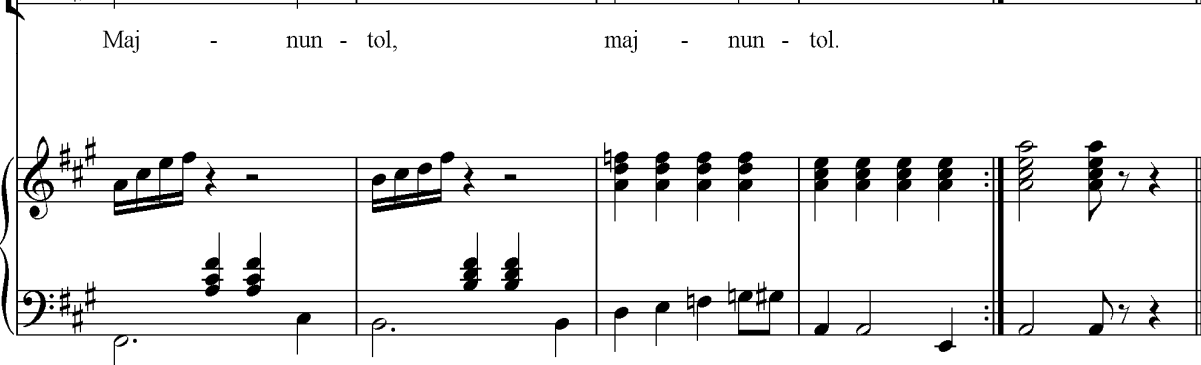

S.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

A.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

T.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

B.
Maj - nun - tol, maj - nun - tol.

O'ZBEKISTON

Muhiddin Omon she'ri

D.Omonullayeva musiqasi
Saodat Muzaffarova xor uchun moslashtirgan

Moderato

mf *cresc.* *dim.* *mf*

Voice *mf*

Cha-ma-nim-san, i - fo - ring - ga to'-yib bo'l - mas,
Dil-dan jo'-shib kuy-la - gay-man iq - bo - ling - ni,

Voice

Diy-do-ring-ni qi - yo - mat - ga qo'-yib bo'l - mas
Bay-ro-g'ing-ni, yul-duz - la - ring, Hi - lo - ling - ni,

Voice

Ming-ta jan nat bo - g'i dan ham sen mu-qad - das. Ming-ta jan-nat bo - g'i-dan ham sen mu-qad -
Tang-rim u - lug' qil-sin mu-dom ka - mo-ling - ni, Tang-rim u - lug' qil-sin mu-dom ka-mo-ling -

cresc.

cresc.

Voice

das.
ni.

S.
f O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton, Man-gu so'l-mas ba-ho-rim

A.
f

T.
f O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton, Man-gu so'l-mas ba-ho-rim

B.
f

S.
san, O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton, Bax-ti kul-gan di-yo-rim

A.
san, O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton, Bax-ti kul-gan di-yo-rim

T.
san, O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton, Bax-ti kul-gan di-yo-rim

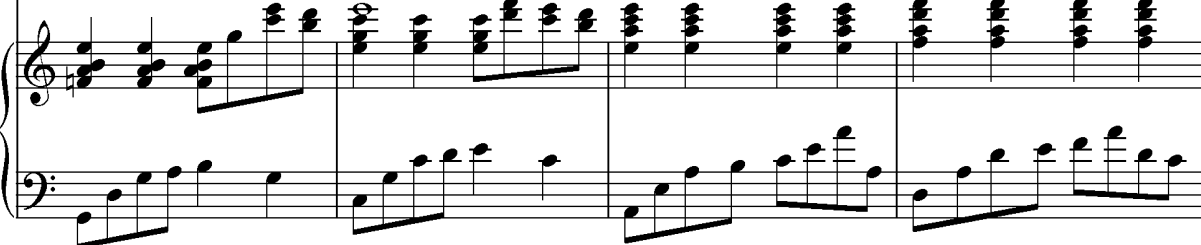
B.

S.
 san O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton. Man-gu so'l-mas ba-ho-rim

A.

T.
 san O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-ton. Man-gu so'l-mas ba-ho-rim

B.

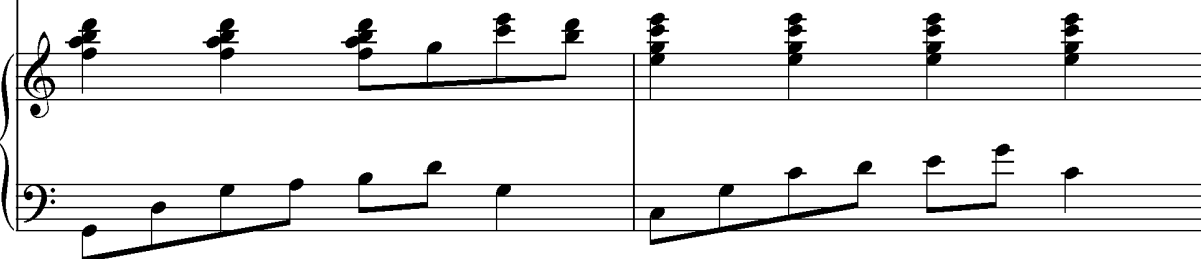

S.
 san, O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-

A.

T.
 san, O'z-be-kis-ton, O'z-be-kis-

B.

ton. Bax - ti kul - gan di - yo - rim - san.

ton. Bax - ti kul - gan di - yo - rim - san.

ton. Bax - ti kul - gan di - yo - rim - san.

ton. Bax - ti kul - gan di - yo - rim - san.

UMID

T.To'la she'ri

E.Salixov musiqasi
S.Muzaffarova vokal ansambli
uchun moslashtirgan

The musical score is written for piano and a four-part vocal ensemble (Soprano, Alto, Tenor, Bass). The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 8/8. The score is divided into several systems. The first system shows the piano introduction. The second system continues the piano part with a first ending bracket. The third system introduces the vocal parts, with lyrics 'Ke - cha bog'-' appearing under the Soprano and Alto staves. The fourth system continues the piano part with a second ending bracket. The fifth system shows the vocal parts with lyrics '-da oy shu - la - si' and 'Tush - mas e -' (with a triplet of eighth notes). The sixth system continues the vocal parts with the same lyrics. The seventh system shows the piano accompaniment for the final part of the vocal phrase.

5

9

S.

A.

T.

B.

Ke - cha bog'-'

13

-da oy shu - la - si

Tush - mas e -

Tush - mas e -

17

S. di ko'z - la - - rim - ga Barg a -

A.

T. di ko'z - la - - rim - ga Barg a -

B.

21

S. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar

A.

T. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar

B.

25

S. *ko'z - la - rim - ga* *Ne - ga -*

A. *ko'z - la - rim - ga* *Ne - ga -*

T. *ko'z - la - rim - ga* *Ne - ga -*

B. *ko'z - la - rim - ga* *Ne - ga -*

29

S. *dir or - zu - qa - di de - sam* *ma - lak*

A. *dir or - zu - qa - di de - sam* *ma - lak*

T. *dir or - zu - qa - di de - sam* *ma - lak*

B. *dir or - zu - qa - di de - sam* *ma - lak*

33

S. Kuz ke - lib - di ya - na Ha -

A. Kuz ke - lib - di ya - na Ha -

T. Kuz ke - lib - di ya - na Ha -

B. Kuz ke - lib - di ya - na Ha -

37

S. mon shu-kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

A. mon shu-kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

T. mon shu kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

B. mon shu kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

41

S. rin es - lay-man ni - gor Ha -

A. rin es - lay-man ni - gor Ha -

T. rin es - lay-man ni - gor. Ha -

B. rin es - lay-man ni - gor. Ha -

45

S. mon dil-da u-mid bor Ko'-ri-shar- miz bal-

A. mon dil-da u-mid bor Ko'-ri-shar- miz bal-

T. mon dil-da u-mid bor Ko'-ri-shar-miz bal-

B. mon dil-da u-mid bor Ko'-ri-shar-miz bal-

49

S. *ki ya - na kuz ku - lib Barg a -*

A. *ki ya - na kuz ku - lib Barg a -*

T. *ki ya - na kuz ku - lib Barg a -*

B. *ki ya - na kuz ku - lib Barg a -*

53

S. *ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar*

A. *ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar*

T. *ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar*

B. *ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar*

57

S. *ko'z - la - rim - ga Sa - nay -*

A. *ko'z - la - rim - ga Sa - nay -*

T. *ko'z - la - rim - ga Sa - nay -*

B. *ko'z - la - rim - ga Sa - nay -*

61

S. *man men ay - ri - liq - ni har o - ni - ni*

A. *man men ay - ri - liq - ni har o - ni - ni*

T. *man men ay - ri - liq - ni har o - ni - ni*

B. *man men ay - ri - liq - ni har o - ni - ni*

65

S. Har ku - ni - ni Qo'm - say - man

A. ku - nni - ni

T. Har ku - nni - ni

B. ku - nni - ni

69

S. kuz tong - la - - ri - ni So' - lim bog' -

A. So' - lim bog' -

T. So' - lim bog' -

B. So' - lim bog' -

73

S. lar chi - ro - - yi - ni Kuz kel -

A.

T. lar chi - ro - - yi - ni Kuz - kel -

B.

77

S. di gul - lar so'l - di gul bo - g'im - da Sen

A.

T. di gul - lar so'l - di gul bo - g'im - da Sen

B.

81

S. dil bo - g'im - da Sen ha -

A. dil bo - g'im - da Sen ha -

T. dil bo - g'im - da Sen ha -

B. dil bo - g'im - da Sen ha -

85

S. nuz kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

A. nuz kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

T. nuz kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

B. nuz kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

89

S. la, es - la ey, ni - gor Qo'm - say - man

A. la, es - la ey, ni - gor Qo'm - say - man

T. la, es - la ey, ni - gor Qo'm - say - man

B. la, es - la ey, ni - gor Qo'm - say - man

93

97

101

105

109

113

S. Ha -

A. Ha -

T. Ha -

B.

117

S. mon shu-kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

A. mon shu kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

T. mon shu kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

B. mon shu kuz tong - la - ri vi - sol on - la -

121

S. ri es - lay-man ni - gor Ha -

A. rin es - lay-man ni - gor Ha -

T. rin es - lay-man ni - gor Ha -

B. rin es - lay-man ni - gor Ha -

125

S. mon dil - da u - mid bor Ko'-ri-shar- miz_ bal -

A. mon dil - da u - mid bor Ko'-ri-shar-miz bal -

T. mon dil - da u - mid bor Ko'-ri-shar-miz bal -

B. mon dil - da u - mid bor Ko'-ri-shar-miz bal -

129

S. ki ya - na kuz ku - lib Barg a -

A. ki ya - na kuz ku - lib Barg a -

T. ki ya - na kuz ku - lib Barg a -

B. ki ya - na kuz ku - lib Barg a -

133

S. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi Qo'-nar

A. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi, Qo'-nar

T. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi, Qo'-nar

B. ro boq - qan o' - sha yul - duz ka - bi, Qo'-nar

137

S. ko'z - la - rim - ga Ne - ga -

A. ko'z - la - rim - ga Ne - ga -

T. ko'z - la - rim - ga Ne - ga -

B. ko'z - la - rim - ga Ne - ga -

141

S. dir kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

A. dir kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

T. dir kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

B. dir kuz tong - la - rin vi - sol on - la - rin Es -

145

S. la, es - la ey, ni - gor

A. la, Es - la ey, ni - gor.

T. la, Es - la ey, ni - gor.

B. la, Es - la ey, ni - gor.

YAYRA GO'ZAL

N.Hasanov musiqasi
A.Isroil she'ri

Allegro

Score for YAYRA GO'ZAL, featuring Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), Bass (B.), and Doira.

First System: Soprano and Alto parts begin with a forte (*f*) dynamic. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Second System: Continuation of the vocal parts.

Third System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Fourth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Fifth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Sixth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Seventh System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Eighth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

Ninth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

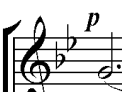
Tenth System: Continuation of the vocal parts. The Soprano part includes the lyrics "O...".

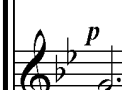
Doira: A rhythmic accompaniment part, likely played on a daira, consisting of a series of eighth and sixteenth notes.

S.

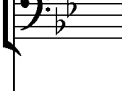
A.

Doira

S. *p*

A. *p*

T.

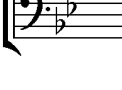
B.

Doira

S. Yay - ra - go' - zal yay - ra bo - g'u - cha - man - da,

A. (qarsillatib)

T. Yay - ra go' - zal yay - ra bo - g'u - cha - man - da,

B.

P *mf*

S. bo - g'u cha - man - da, bo - g'u - cha - man___ ko'r - ki

A.

T. *P* *mf*
8 bo - g'u cha - man - da bo - g'u cha - man___ ko'r - ki

B.

p

S. ja - mo - li san - da, ja - mo - li san - da.

A.

T. *p*
8 ja - mo - li san - da, ja - mo - li san - da.

B.

mf

S. Gul - lar ha - vas bir - la sen - ga qa - rash - sin,

A.

T. *mf*
8 Gul - lar ha - vas bir - la sen - ga qa - rash - sin,

B.

p *cresc.*

S. sen - ga qa - rash - sin. Hus - ni ja - mo - ling - ga

A.

T. *p* sen - ga qa - rash - sin. Hus - ni ja - mo - ling - ga

B.

f

S. gul - lar ya - rash - sin. Hus - ni ja - mo - ling - ga

A. *(qarsillatib)*

T. *f* gul - lar ya - rash - sin. Hus - ni ja - mo - lin - ga

B.

mf

S. gul - lar ya - rash - sin. Hus - ni ja - mo - ling - ga

A.

T. *mf* gul - lar ya - rash - sin. Hus - ni ja - mo - ling - ga

B.

S. *f*
gul - lar ya - rash - sin, gul - lar ya - rash - sin,

A.

T. *f*
gul - lar ya - rash - sin, gul - lar ya - rash - sin,

B.

S. gul - lar ya - rash - sin. O...

A.

T. gul - lar ya - rash sin.

B.

Doira

S.
 A.
 T.
 B.
 Doira

S. *(qarsillatib)*

A. *(qarsillatib)*

T. *f*
G'un - cha o - chil - gan - da

B. *f*
G'un - cha o - chil - gan - da

Doira

mp

S. *bun - cha chi - roy - li.*

A.

T. *bun - cha chi - roy - li, bun - cha chi - roy - li.*

B.

S.

A.

T. *Qiz - lar chi - roy - li - mi, g'un - cha chi - roy - li.*

B.

mp

S. *g'un - cha chi - roy - li.*

A.

mp T. *g'un - cha - chi - roy - li.* *f* O...

B.

S.

 A.

 T.

 B.

S. *mf*

 A.

 T.

 B.

S.

 A.

 T. *f*

 B.

mp

S. O...

A.

T.

B.

S.

A.

T. Qiz - lar bi - lan o'y - na o'y - na dil - na - voz,

B.

mf *f*

S. o'y - na dil - na - voz. Yay - ra go' - zal yay - ra
Bo - g'u - cha - man ko'r - ki

A.

mf *f*

T. o'y - na dil - na voz. Yay - ra go' - zal yay - ra
Bo - g'u cha - man ko'r - ki

B.

mf

S. bo - g'u - cha - man - da, Gul - lar ha - vas bir - la
ja - mo - li san - da.

A.

T. *mf* bo - g'u cha - man - da, Gul - lar ha - vas bir - la
ja - mo - li san - da.

B.

S. sen - ga qa - rash - sin, hus - ni ja - mo - ling - ga

A.

T. sen - ga qa - rash - sin, hus - ni ja - mo - ling - ga

B.

p

S. gul - lar ya - rash - sin, Hus - ni ja - mo - ling - ga

A.

T. *p* gul - lar ya - rash - sin, Hus - ni ja - mo - ling - ga

B.

mf

S. gul - lar ya - rash - sin, gul - lar ya - rash - sin,

A. gul - lar ya - rash sin, gul - lar ya - rash - sin,

T. ⁸ gul - lar ya - rash sin, gul - lar ya - rash - sin,

B. gul - lar ya - rash sin, gul - lar ya - rash - sin,

f

S. gul - lar ya - rash - sin, gul - lar ya - rash - sin,

A. gul - lar ya - rash sin, gul - lar ya - rash - sin,

T. ⁸ gul - lar ya - rash - sin, gul - lar ya - rash - sin,

B. gul - lar ya - rash sin, gul - lar ya - rash - sin,

rit.

S. gul - lar ya - rash - sin.

A. *rit.* gul - lar ya - rash sin.

T. *rit.* gul - lar ya - rash sin.

B. *rit.* gul - lar ya - rash sin.

ЛЮБИМЫЕ ГЛАЗА

Слова Кара Сейтлиева
Перевод А.Кронгауза

(из кинофильма "Хитрость старого Ашира")

Музыка Андрей Бабаев

Умеренно, задумчиво

S. *mf*

A. *mf*

T. *pp mf*

B. *mf*

1. Во - ды а - ры - ка бе - гут как жи - вы - е, Пе - ре - ли - ва - ясь, жур - ча и зве - ня.
2. Где бы я ни был впус - ты - не без бреж - ной, в мо - ре в го - рах, опас - ту хом у ог - ня,

S. *mf*

A. *mf*

T. *mf*

B. *mf*

Воз - ле а - ры - ка, я пом - ню, впер - вы - е Гля - ну - ли э - ти гла - за на ме - ня. В
Э - ти гла - за не от - рыв - но и неж - но, Мне по - мо - га - я, гля - дят на ме - ня.

S. *mf*

A. *mf*

T. *mf*

B. *mf*

не - бе бле - щут звёз - ды зо - ло - ты - е,
не - бе зо - ло - ты - е,

poco cresc.

S. Яр - че звёзд о чей тво - их кра - са.

A. *poco cresc.*

T. Яр - че звёзд кра са

B.

pp

S. Толь-ко у лю-би-мой мо-гутбыть та-ки - е не - о - бык - но - вен - ны - е гла - за.

A.

T. *pp*

T. Толь-ко у лю-би-мой мо-гутбыть та-ки - е не - о - бык - но - вен - ны - е гла - за.

B.

p

S. Толь-ко у лю-би-мой мо-гутбыть та-ки - е не - о - бык - но - вен - ны - е гла - за.

A. *p*

T. Толь-ко у лю-би-мой мо-гутбыть та-ки - е не - о - бык - но - вен - ны - е гла - за.

B.

8. Glossariy

1. Ansambl (frants.ensemble) – ikki va undan ortiq ijrochilarning birgalikda ijrosining uyg'unligi, jo'rovoqlik.
2. Aktsent (lot. accentus) - urg'u
3. Alteratsiya (lot. alteratio) – tovush balandligini yarim yoki butun tonga o'zgartirish
4. Ataka (ital.attaccare) – hujum, bog'lanmoq, qo'shilmoq
5. Soz - yakka va ansambl ijrosida sof, tiniq ovoz bilan kuylash.
6. Kuy - asarning musiqiy ohangi, nag'ma.
7. Stakato - ijro ko'rsatilgan bo'g'inlarni uzub-uzub ijro etish
8. Avj (arab.) - asarning yuqorigi cho'qqisi, balandlik
9. Bariton (yunon. barytonos) – erkaklarning eng pastki ovozi
10. Bas (ital. basso) – erkaklarning pastki ovozi
11. Gamma (yunon “γ”) - oktava oralig'idagi tovushqator
12. Detonatsiya (frants. de'tonner) - noto'g'ri kuylamoq
13. Diksiya (lot. dictio) – unli va undosh tovushlarda nutq talaffuzi
14. Distonatsiya (yunon. Dis tonos) - ton – kuchlanish, urg'u
15. Interval (lot. intervallum) – notalar oraliq masofasini bildiradi
16. Intonatsiya (lot. Intono) - qattiq talaffuz etaman
17. Lad (slav.) - uyg'unlik, tartiblik
18. Nyuans (frants. nuance) – asar ijrosida ishlatiladigan nola, qochirimlar, tus
19. Partitura (ital. partitura lot. partio) – erkak va ayollar ovoz pariyalariga bo'laman, tasdiqlayman
20. Pauza (yunon. pausis) – ijro davomida vaqtinchalik to'xtatish, tinish, dam olish
21. Repetitsiya (lot. repetitio) - asarning tayyor bo'lish holatigacha bo'lgan takroriy ijro
22. Ritm (yunon. rhytmos) – asarni moslik, bir tekis oqimdagi ijrosi
23. Soprano (ital. sopra) - ayollarning yuqori ovoz
24. Tembr (frants. timbre) - to'g'ri hosil etilgan tovushning chiroyi, tovush tusi
25. Temp (lot. tempus) – ijro etiladigan asarning musiqiy sur'ati
26. Tenor (lot. tenore) - erkaklarning baland ovozi
27. Tessitura (ital. tessitura) - xonanda ovozining diapozoniga nisbatan kuy tovushlarni balandlik holati
28. Tonallik - lad tovushlarining muayyan balandligi
29. Transpozitsiya (lot. transposition) – bir tonalikdan boshqa tonalikka ko'chirish
30. Unison (ital. unisono, lot. unis - bir, sonus – tovush – bir xil balandlikdagi ikki yoki bir necha tovushlarning birdan yangrashi
31. Fermata (ital. fermata) – belgilangan ma'lum akkord yoki pazani cho'zish belgisi

9. Adabiyotlar ro'yxati

Darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati

1. I.A. Karimov. "Erishgan marralarimizni mustahkamlab, islohotlar yo'lida izchil borish – asosiy vazifadir." T., "O'zbekiston", 2004 y.
2. I.A. Karimov. "O'zbekiston demokratik taraqqiyotning yangi bosqichida." T., "O'zbekiston", 2005 y.
3. Karimov I. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimiz, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. «O'zb-n», T., 2004
4. Karimov I. O'zbekskiy narod nikogda i ni otkogo ne budet zaviset. «O'zbekiston», Toshkent, 2004
5. Vatan ko'nglimizda. Qo'shiqlar to'plami. T., 1996 y.
6. Jalilov M. "Qo'shiqlar xrestomatiyasi" 1,2-qismlar. O'qituvchi. T., 2002-2003 y.
7. Sodiqov O. Vokal ansambli. Yangi asr avlodi. T., 2006
8. Shukurov J.T. Dirijyorlik. Istiqolol nashriyoti. T., 2006
9. Mahmudov T. Ona yurtim (Ona yurtim) (o'quv qo'llanma). Respublika metodika va axborot markazi. T., 2006
10. Ortiqmatov N. Jamoa ijrochiligi va uslubiyoti (o'quv qo'llanma). Respublika metodika va axborot markazi. T., 2008

10. Таянч сўзлари

Allegro vivace	allegro vivache	jivo	tez, jonli
Presto	presto	bistro	tez
Prestissimo	prestissimo	ochen bistro	juda tez
Vivo	vivo	jivo	jonli, tez
Vivace	vivache	ochen jivo	o'ta jonli, tez
Veloce	veloche	skoro	tez
Allegro	allegro	ojivlenno	tez, shitob ila
Allegro maestose	allegro mayestoza	skoro, velichestvenno	tez, tantanavor
Allegro con moto	allegro kon moto	skoro, s dvijeniyem	allegrodan tez, xarakat bilan
Allegro agitato	allegro adjitato	skoro, vzvolnovanno	tez, hayajonli
Allegro con brio	allegro kon brio	skoro, s jarom	tez, g'ayrat bilan
Allegro con fuoco	allegro kon fuako	skoro, s ognem	tez, jo'shqinlik bilan
Allegro brillante	allegro brilliante	skoro, s bleskom, blestyashe	tez, qoyilmaqom
Allegro furiose	allegro furyozo	skoro, yarostno	tez, shiddat bilan

Andante	andante	ne spesha	shoshmay, osoyishta ijro qilinadigan sur'at
Andantino	andantino	nemnogo skoreye chem andante	andantadan tezroq, o'rtacha tezlikdagi sur'at
Allergo-moderato	allergo-moderato	umerenno skoro	o'rtacha (xiylagina) tez
Allegretto	allegretto	dovolno skoro, podvijno	xiyla tez, serharakatlik bilan
Allegro non treppo	allegro non troppo	ne slishkom skoro	shoshilmay, qoniqarli tezlikda
Commado	kommado	udobno, spokoyno	tinch, osoyishta, bermalol
Moderato	moderato	umerenno	o'rtacha, mo'tadil sur'at
Sostenuto	sostenuto	sderjanno	vazminlik, bosqinlik bilan
Adagio	adagio	medlenno	sekin, tinch, og'ir
Adagio assai	adagio assai	vesma medlenno	juda sekin
Grave	grave	strogo medlenno, tyajelo	qat'iy, og'ir, sekin
Lento	lento	medlenno	sokin, cho'zib
Largo	lyargo	shiroko	yayrab, keng
Larghetto	lyargetto	nemnogo skoreye chem lyargo	lyargodan sal tezroq, vazmin sur'at
Largo assai	lyargo assai	vesma shiroko	juda yayrab, keng
A tempo	a tempo (tempo-prima)	pervonachalniy temp	dastlabki sur'at
Alla breve	allya breve	v korotkoy monere, ukorochenno	qisqartirilgan, to'rt chorakli o'lchovli taktni ikki o'lchovda taktlashni ko'rsatadi
Allargande	allyargando	rasshiryaya, zamedlyaya	yayrabroq, vazminlashtirib ijro etish
Ad libitum	ad libitum	po jelaniyu	istagan sur'atda, xohishga qarab
Animate	animato	voodushevlennno, ojivlenno	shod-xurramlik bilan
Agitate	adjitato	vozbujdenno,	hayajonlanib,

		vzvolnovanno	to‘lqinlanib
All marcia	allya marchya	v duxe marsha	marsh ruhida
Appesiente	appassionato	otrasno	kuchli extiros bilan
Amoroso (con amare)	amorozo (kon amare)	lyubovno	mehr-muhabbat bilan, oshiqona
Accelerando	achchelerando	uskoryaya	sur‘atni tobora tezlatib borib
Calando	kaland (qisq.kol.)	Zamedlyaya, oslabevaya	sur‘at sekinlashib, tovush pasaya boradi
Cantabile	kantabile	pevuche	yoqimli, xonish
Son grasie	kon gratsia	s gratsiyey	nozik xarakat, latofat, zebolik bilan
Con dolore	kon dolore	s grustyu	qayg‘uli
Con spirito	kon spirito	s chustvom	ixlos bilan
Capriccioso	kaprichchiozo	kaprizno	tantiqlik, nozu karashma bilan
Doloroso	dolorozo	s bolyu, s toskoy	dardli, g‘amgin
Dolente	dolente	grustno, jalobno	g‘amgin, mungli ovozd
Dolce	dolche	nejno	mayin, muloyim
Elegante	elegante	elegantno	orastalik, zebolik bilan
Energico	energiko	energichno	g‘ayrat bilan, qat‘iy
Eroico	eroiko	geroicheski	qahramonona, mardonavor
Espressivo (eapr.)	ekspressivo	virazitelno	ifodali, ma‘nodor qilib
Funebre	funebre	skorono, pechalno	qayg‘urib, motamsaro
Grandioso	grandiozo	velichestvenno	ulug‘vor, tantanavor
Giocoso	djookozo	shutlivo, igrovo	hazilomuz, o‘ynoqi
Imperioso	imperyozo	povelitelno	amirona, shohona ishora bilan
Listasse tempo	listesso tempo	totje temp	o‘sha sur‘at
Lacrimoso	lakrimozo	slezno	g‘amgin, marsiyaomuz
Molto	molto	ochen	juda
Morendo	morendo	zimiraya	iztirobda

			(ovozning titrab pasaya borishi)
Marcialo	marchalo	legko	yengil
Marsiale	mars'ale	voinstvenno	jangari, larzakor
Mesto	mesto	pechalno	mayus (g'amgin)
Marcato	markato	podcherkivaya	ta'kidlab, urg'u berib
Meno mosso	meno mosso	meneye podvijno	bir oz bo'shashib
Piu mosso	pyu mosso	boleye podvijno	xarakatchanroq (sur'atning tezlashishi)
Pesante	pezante	tyajelo, gruzno	vazmin, salmoqli
Poko a poko	poko a poko	malo po malo	asta-sekin
Rallentando (rall.)	rallentando	zamedlyaya	sekinlata borish
Risolute (risol.)	rizolyuto	reshitelno	dadil
Ritardando (ritart.)	ritardando	zapazdivaya	sur'atning sustlasha va og'irlasha borishi
Ritenute (rit.)	ritenuto	zamedlyaya, sderjivaya	sekinlata borish
Slargande	slargando	zamedlyaya, rasshiryaya, usilivaya	sur'atni sekinlata borish va tovushni kuchlantira, kengaytira borish
Smorzande	smorsando	Zamedleniye, osobleniye	tovushni pasaytira borish, ijroni sekinlatish
Sonore	sonore	evuchno	yangroq, jarangdor
Spirituoso	spirituozo	oduxotvorenno	ruhlanib, jo'shqinlik bilan
Stringendo	strinjendo	gonya (sjimaya)	quvlagannamo
Scherzando	skersando	shutlivo	hazilomuz
Scherzoso	skersozo	shutlivo	hazilomuz, askiyaomiz
Tempestoso	tempestozo	burno	suronli, jo'shib
Tempo rubato	tempo rubato	svobodniy temp	erkin sur'at
Tenebroso	tenebrozo	mrachno, tainsivenno	dardli, sirli ravishda
Tenero	tenero	nejno	muloyim

11.XORIJIY MANBALAR

1. Pesni dlya estradnix vokalnix ansambley s soprovodeniym, i bez soprovodeniya. Fortepiano sostavitel Y. Dubravin. Leningrad. 1978 g.
2. Spoyemte druzY. Vipusk 1. M. 1980 g.
3. Schasti tebya, zemlya . M. 1985 g.
4. Pesni radiostansii . "Yunost". Vipusk. M. 1970 g.
5. Dunayevskiy M. "Gorodskiye sveti" M. 1974 g.
6. Vokalniye ansambli. ML. 1964 g.
7. Vokalniye ansambli. M. 1967 g.
8. Pesni narodov mira o mire. M. 1978 g.
9. Doga YE. Izbranniye pesni. ML. 1987 g.
10. Liricheskiye pesni. L. Muzika. 1973 g.
11. Gladkov G. "Pesni iz telefilmov. 1980 g.
12. Pesni radio i kino. Vipusk. 236, 240.

Internet saytlari:

1. www.jzz.ru
2. www.atmuzik.ru
3. [www.universalia.nov.ru / instruments](http://www.universalia.nov.ru/instruments).
4. www.muzik.uz
5. www.cassicmuzik.uz
6. www.ixlos.uz
7. <http://forum.ziyouz.com>